

LJUBLJANSKI ZVON

MESEČNIK ZA
KNJIŽEVNOST
IN PROSVETO

LETNIK XXXIV.

ŠTEV. 2.

FEBRUAR 1914

Vsebina februarskega zvezka:

1. Ant. Debeljak: <i>Zimski dan</i>	57
2. J. R. Glaser: <i>Zadnji večer</i>	57
3. Podlimbarski: <i>Pisatelj Janka Ručigaja prvi honorar</i>	58
4. Vladimir Knaflič: <i>Giovanni Boccaccio</i> . (Dalje prihodnjič)	70
5. Ivan Ajbreht: <i>Pri mrliču</i>	79
6. Jos. Premk: <i>Ona je plačala</i>	80
7. M. Z. Jug: <i>Moja obleka</i>	85
8. J. Wester: <i>Misli ob Literarni pratiki</i>	87
9. Književna poročila	99
J. Wester: <i>Dr. A. Bazala, A. Aškerc Izabrane pjesme</i> . — Dr. P. Grošelj: <i>Ferd. Seidl, Geološki izprehodi po Goriškem</i> . — Dr. R. Molè: <i>Zofka Kveder - Milan Vrbanič, Najbolje slovenske novele</i> . — Dr. I. Lah: <i>Dr. Gustave Le Bon, Psihologični zakoni razvoja narodov</i> . — Pa-stúškin: <i>Andro Kovačević, Posljednji Nenadić</i> .	
10. Glasba	104
Anton Jeršinič: <i>Dva koncerta „Glasbene matice“ dne 5. in 6. jan.</i>	

Obvestilo.

Naše cenjene naročnike, ki še niso za letos obnovili naročnine, najvljudneje obveščamo, da dobe le še februarsko številko kot zadnjo, ako ne obnove naročnine vsaj do dne 20. februarja t. l.

Upravništvo „Ljubljanskega zvona“

„Ljubljanski zvon“

izhaja v zvezkih po enkrat na mesec ter stane na leto 9 K 20 h, pol leta 4 K 60 h, četrt leta 2 K 30 h, za vse neavstrijske dežele po 11 K 20 h na leto.
===== Posamezni zvezki se dobivajo po 80 h. =====

Izdajatelj: Valentin Kopitar.

Urednik: dr. Janko Šiebingar.

Upravništvo v „Narodni tiskarni“ v Ljubljani, Knaflova ulica št. 5.

Ant. Debeljak :

Zimski dan.

Ves neizmerni oblok nebesni
oblečen je v resne, čemerne oblake;
za reven vbogajme ne vzreš neba
skozi sive cunje meglâ.

Solnce slepo, polunjeno v poldanski čas
in bledo, ko device oskrunjen obraz,
blodi v morju meglenem
in gleda se v steklu ledenem
ribnika zamrzlega,
kjer v sredo vtaknjen ko drog z belo zastavo
vodni brizg, tenak in dolg,
temačni kraj ruši kričavo:
tako vrisk svetla prekinja
sesedli mračni molk.

*Je-li to Pešerin - ja Bogga mile
Pre!*

J. R. Glaser :

Zadnji večer.

Sam s planine, tih in čist,
grem v večerni zarji vroči —
vse je tiho, komaj loči
še od debla kje se list.

O postoj, enkrat, enkrat,
vsaj še vrni se, objemi! —
Sam, mrazé se zdrznem v temi:
sprètel je zarjo hlad.

Podlimbarski:

Pisatelj Janka Ručigaja prvi honorar.

Ko je dobil pisatelj Janko Ručigaj letošnjo zimo najvišjo pisateljsko nagrado, kar jih je bil kdaj prejel, in je vesel takšnega uspeha začel graditi ob ulici Dobrega kredita lastno vilo, se je živo spomnil svojega prvega honorarja, ki ga je prejel pred šestintridesetimi leti. Služil je takrat v večjem, že večinoma ponemčenem mestu kot računski podčastnik ali manipulant. Ručigaj je bil tiste davne čase pri škadronu važen faktor; z njim je vsak računal in on je vse zaračunal, kar treba za dragonce in njih konje. Ta častni posel je dosegel vsled svoje učenosti, katere si je bil v šolah kolikor toliko nabral, preden so ga poklicali k vojakom. Baš tolika je bila njegova učenost, da je rodila v njem neko slovstveno srbečico, ki se rada zbudi v mladem, s fantazijo obdarjenem, za vsako lepoto in nelepoto dovtzetnem človeku, ako se čuti nesrečnega in čita lahkokrile romane. In teh je prečital Ručigaj cele kope. Njegova duša je bila razdeljena na dve plati: ena plat je plavala v mučni skrbi za vojaški blagobit, druga v slasti zaužitih romanov. Iz njih si je nakavkljal tekom let precej romantičnih nazorov, ki so silili pri vsaki priliki in nepriliki na dan. Kot kapitanov pisar je užival pri oddelku primeren ugled; vsem je veljal za junaka peresa, kar je tudi bil, za najnižji privesek vojaškega birokratizma, za potrebno zlo. Moštvo se ni treslo pred njim, a uvaževalo ga je, pozdravljalo ga ni tako okorno in strumno kakor častnike, nihče ni ostolbenel pred njegovim pogledom, nikomur ni zastala sapa ob njegovem grmečem glasu. Tovariši podčastniki so ga spoštovali zaradi njegove dovtipnosti in izobraženosti, strmeli so ob njegovi smeli prosveti in zijali so vanj, kadar je pri radovanki v posebni kantinski sobi razvijal nazore, ki jih vselej ni bilo mogoče spraviti v sklad z vojaškimi predpisi. Polkovni adjutant, ki je moral natančno prečitati vsako vlogo, došlo v adjutanturo, ga je nekoč polkovniku označil za svobodomisleca, ker predrzen se mu je zdel široki slog in vihrava misel Ručigajevih spisov.

Njegova nadarjenost ga pri vojakihi ni mogla dvigniti kvišku, šla je za njim kot neko sladko breme. Ob urah, ko je smel tajno razprostrti peroti svoje domišljije, je srkal iz nje tolažbo in neke

nade na bodočnost, v službi pa je liki coklja ovirala polet njegove razbrzdane duše, hrepeneče po vse drugačnih poslih.

Na novega leta dan 1878. leta je sedel Ručigaj ob sedmih zjutraj pri pisalni mizi in pisal v dnevno raportno knjigo, kaj se je zgodilo od prejšnjega dne posebnega in važnega pri oddelku. Za njim je stal dnevni korporal Smuk, ki je prišel javit, kaj je novega pri četah.

„Dragonca Čepona 4. čete je privedla snoči patrola pijanega v vojašnico. Dopoldne je dobil dovoljenje, da gre na kolodvor po svoj kovčeg. Šel je in ni se vrnil. Gospod čeninik Skok so poslali patrolo za njim. Sedaj se Čepon nahaja v zaporu,“ je raportiral korporal.

„Torej ob enajstih k raportu z njim!“ je velel Ručigaj ter zapisal dogodek v knjigo. Dovršivši svoje jutranje poročilo, je poslal knjigo kapitanu. Potem si je prižgal pipo, legel v posteljo in se poglobil v roman, ker se ni maral precej na novega leta dan lotiti ogromnih del, ki jih treba izvršiti po letnem zaključku. Do desetih je čital. Tedaj mu je kapitanov služabnik prinesel ukaz, naj pride ob enajstih tudi on k raportu zaradi dragonca Čepona, o katerem je prišla od mestne policije ovadba, da je včeraj popoldne na časti razžalil mestnega policaja Pikelmuca. Ta vest je manipulanta jezila. Čepon mu je s svojim neprevidnim, celo zločinskim korakom pomnožil pisarska dela. Ob enajstih je torej stal pri raportu, kjer je zvesto vlekel na uho, kaj pripoveduje skesani grešnik kapitanu o svojem včerajšnjem pustolovstvu. Kapitan je izpraševal mirno, nič razdraženosti ni bilo v njegovih besedah, ker pregrešek je bil tak, da on ni imel oblasti soditi in kaznovati ga, marveč je spadal v višjo pristojnost. Ručigaj je moral ves dogodek natančno vedeti in proučiti, ker je trebalo o njem spisati kazensko prijavo (species facti) in jo predložiti polkovniku, ki po svoji uvidnosti in pravici ali sam kaznuje grešnika, ali ga pa izroči vojaškemu posadnemu sodišču. Po končanem raportu je ukazal kapitan manipulantu, naj popoldne pokliče Čepona v pisarno, naj ga zasliši še enkrat in naj potem sestavi natančno kazensko prijavo, ki naj mu jo prinese drugi dan v podpis.

Dolgo je tisto popoldne poslušal Ručigaj izpoved Čepona, stoječega v spremstvu dnevnega korporala v škadronski pisarni, preden se je njegova misel jasno zarila v vse posameznosti kaznivega dejanja. Obdolženec je pred podčastnikom svobodneje govoril o svojem prestopku nego pred kapitanom; razžaljenje policaja Pikelmuca je slikal kot nedolžno šalo, s katero je hotel potegniti

človeka, ki je delal red, ne da bi ga bil kdo klical v družbo. Čim prostodušneje je govoril dragonec, tem zanimivejši se je zdel dogodek Ručigaju, na čigar romantike polno glavo je vsako burkasto dejanje silno vplivalo. Ko si je bil na dobljenih podatkih sestavil ves osnutek kazenske prijave, je poslal Čepona nazaj v zapor, sam pa je poslal v kantino po okrepilo za večerno delo. Šetajoč po sobi je ob litru vina premislil svojo nalogo. Ko je zadnjič predložil polku kazensko prijavo o dragoncu Janezu Buzakljunu, ki je bil svojemu tovarišu izmaknil nekaj denarja, je slučaj obdelal prepovršno, zato so iz polkovne pisarne poslali škadronu nos, mu vrnili spis in Ručigaj je moral pisati iznova. Nocoj hoče posvetiti v stvar z bengalično lučjo, in če treba pisati do jutra. Tako je bil ustvarjen Ručigaj, da so mu vinski duhovi pri priliki zdramili vso tisto duševno navlako, s katero mamijo romanopisci svoje čitatelje: živahni slog ter vihravi in široki način pripovedovanja. Sedel je k mizi, odprl zavoro izpod svoje bujne fantazije in pisal nastopno:

Kazenska prijava.

Gotard Čepon, s Kurjega brda, 20 let star, katoličan, samec, 1877. leta potrjen, dragonec, služi prvo leto, se je učil na ljudski šoli, zna slovenski brati in pisati in je na vojne članke zaprisežen.

V jutro Silvestrovega dne je dobil Čepon veselo novico, da leži zanj kovčeg na kolodvoru. Ob desetih, ko so bili konji že objahani in v konjušnici vse opravljeno, mu je dovolil četnik Skok, da gre po svojo pošiljatev. Pripasal si je sabljo, pogledal se v zrcalu za dva krajcarja, pa hajdi po kovčeg. Nič se ni domislil, da bi zgrešil pot na kolodvor, čeprav jo je premeril samo enkrat, namreč meseca oktobra, ko je šel v veliki družbi novincev s kolodvora v vojašnico. Takrat je bil razposajen in vinjen, kakor bi šel z ženitovanja v hišo vojaških muh. Toda ta pot ni bila tako ravna. V bližini vojašnice se je še izpoznal, ko pa je zavil krog neke cerkve in zagledal pred seboj gozd široko razraslega drevja, ves pometen in preprežen z gladkimi poti, se mu je svet tako zmešal, da naprej ni vedel, nazaj ni znal. Prekoračil je tisti park in njegovo oko je zadelo ob nove vrste dolgih in visokih hiš. Na levo in desno same ulice, zdaj pa človek razsodi, katera bo prava. Kupil si je viržinko, da bi kazal blagostanje in imenitnost ter s slamo za ušesom zbujal spoštovanje do našega polka. Popraševal je ljudi po poti; pa vsak ga ni hotel razumeti, ker po nemški se Čepon ne zna udariti. Kdor je pomiloval njegovo zmoto in zadrego, mu je kazal na levo, na

desno in naravnost. Pripetilo se je dvakrat, da je ubirajoč ulice, soteske in zagate, prišel prav na tisti trg, ki ga je bil že prej premeril. In zdelo se mu je, da se vrti kakor zvezda v vsesvetnem prostoru in množice gledajo nanj, zakaj Gotard Čepon je čvrst fant, njegove pravilne in prijetne lične poteze vlečejo poglede fabriških deklet nase. Lahko bi vprašal policaje, ki so se dolgočasili na vseh oglih, po pravi poti, toda Čepon ne ljubi policajev, odkar ga je preteklo jesen v Ljubljani, preden so ga bili vdeli v vojaški stan, ukajočega po mestu, mož te bire vteknil čez noč v zapor. Tu in tam je postal pred trgovino in se zazrl v lepo izložbo novoletnih daril. Prijetno se mu je zdelo to ogledovanje, ker dolgo že ni bil tako prost kakor danes, ko so ga izpustili za kratko uro iz hiše pokore na svobodo. Naposled je naletel na dve ženski, ki sta šli v njegovi smeri in sta govorili slovenski. Vprašal ju je za pravo pot in ena tistih ga je napotila nanjo. „Idite, brhki vojak, naprej za nosom! Glejte, to ravno pot zapira velika rumenkasta hiša. Vidite? V treh minutah zadenete obnjo. Tista je kolodvor,“ je rekla mlajša tistih žensk, mu pokazala s prstom in se mu šegavo posmejala. Čeponu je odleglo, prijazno se je zahvalil za točno navodilo ter nadaljeval pot, vedno zroč na kolodvor, da bi mu ne ušel izpred oči. Ženski sta šli z njim in spotoma jima je vse povedal, kako in kaj: pisali so mu z doma, za Božič so mu poslali nekaj denarja, in zdaj gre še po kovčeg, ki bo poln jabolk in prekajenega mesa.

Tedaj je rekla starejša ženska: „Ti, junak, ugajaš mi, kolikor te je med rdečo kapo in svetlimi škornji. Toda sedaj ne dobiš na kolodvoru ničesar. Ali ne slišiš, da zvoni poldne?“

„Poldne?“ se je začudil naš dragonec. „Morda pa še ni. V mestu vedno zvone, da več zaslužijo.“

„Res je poldne. Le poglej: nekateri moški gredo odkritih glav. Železniška skladišča sedaj zapirajo. Čakati moraš do dveh.“

Čepon si je popravil čepico, udaril s sabljo ob tla ter zaklel.

„Dolga bo,“ je zazvonkljala mlajša ženska v vojakov obraz, trd, rdečkast in gladek, kakor bi bil izklesan iz kraškega marmorja. Njeni nosni krilci sta poigravali v veseli nagajivosti.

„Kdo je ob enajstih nakrmil mojega Ezava?“ je glasno mislil dragonec, dvignivši glavo, kakor bi v višavah iskal vzrokov za hitri potek časa.

„Kdo je Ezav?“ je sladko vprašala starejša ženska.

„Moj konj,“ je zagrmel Čepon, ki ima navado glasno govoriti. „Polovica mojega življenja mi mora biti, tako so me učili to zimo.“

Jaz in on, oba morava služiti do zadnje kapljice krvi cesarju in državi. Sakra!“

Ženski sta se prestrašili in starejša je zalepetala: „Moj Bog, tvoj konj se je že oglasil, ko je videl, da žro njegovi tovariši oves. Gotovo je dobil požrešni Ezav svojo lečo. Čas je, da poskrbiš za svoj obed.“

Na takšne malone veleizdajalske besede dragonec ni odgovoril.

Ona pa je tolažilno nadaljevala: „Pusti konja v nemar, hrabri branitelj domovine, in stopi z nama v to-le gostilno. Medve sva zaposleni v predilnici, precej tu doli za oglom in semkaj hodive na kosilo.“

Nato se je posladkala mlajša: „Opoldne treba jesti.“ Te dobre in umestne besede so se prijele Čepona kakor svilnata obleka ženskega telesa. Obšla ga je želja po slastnem prigrizku, prevzela ga je ženska bližina.

Postali so pred vrati, poleg katerih je na tabli, viseči na zidu, naslikanih mnogo dobrih stvari, ki mimogredočim sladkosnedežem zbujaajo potoke slin. Tudi naš dragonec se je vdal omami višje gastronomije ter stopil za ženskama. V hiši tolažbe in užitka jih je objela prijetna gostilniška toplota, udaril jim je v nosove vonj po pečenki in omakah. Stisnili so se ob konec dolge mize, kjer je bil za delavki rezerviran prostor. Dali so si prinesti obed in Čepon je naročil vina. Precej dolgo se ni mogel razveseliti, ker neprestano mu je ležala na duši skrb za Ezava. Ali je dobil svojo polno porcijo krme, ali mu tisti zanikarni študent, ki ima poleg njega svojo Diano, ni utrgal pest ovska in ga primeknil svoji kobili? Še le pri drugem poliču je prižuborela neka sreča v njegovo srce; prijetno in toplo mu je postalo sedečemu med ženskama, ki sta se s svojima kolena dotikali njegovih; tako na tesnem so morali obedovati. Vnel se je kratkočasen, iskren pogovor in kmalu je vojak vedel, da se starejša ženska imenuje Agata in je teta za pet let mlajše Jerice. Na sv. Silvestra popoldne se v tovarni ne dela, zato sta prosti in se lahko pobavita s človekom, ki je dobre volje. In udobrovoljil se je Čepon. Vino mu je udarilo v glavo, postal je preširen, ker dolgo že ni užival tako blagoslovljene prostosti. Zdelo se mu je, da je danes izpuhtel iz njega ves vonj po konjušnici, ki je sicer z devetimi konjskimi silami udarjal iz njegove obleke. Pozabil je na svojega Ezava, ki mu je skraja kakor angel varuh migal iz daljave in ga svaril pred grehom.

Čepon je dal postaviti predse tretji polič vina. Nalival je ženskama, ki sta kmalu zagoreli v lica. Slekli sta jopi in dragonec je

videl, da se je začela Agata že nekoliko sušiti, dočim je bila Jerica podobna svežemu jabolku. Obe sta se mu zdeli lepo vzrasli in vsega zanimanja vredni. Okrenil in posmejal se je zdaj na desno, zdaj na levo. Prijala mu je ženska družba, saj odkar je bival tam na drugem koncu mesta, še ni govoril s prijaznim človekom, nikar pa z žensko.

Mnogo gostov je prišlo h kosilu; nekaj jih je tudi še po obedu ostalo v gostilni. Pri mizi, kjer je sedel Čepon z delavkama, je posedelo več moških. Dragonec je tudi to družbo udostojil svojih pogledov; zaziral se je vanjo, kakor bi razbiral, kaj ta ali oni velja v življenju. Največ važnosti si je lastil srednjeleten mož v policijski uniformi; njegove bodeče oči so neprestano švigale po vseh navzočih, ko da iščejo koga in pazijo na red, ali pa presoajo goste in dele tja hvalo, sem grajo. To je bil policaj Pikelmuc. Blizu njega je sedel možak v delavski bluzi, še mlad, krepak, šaljiv in zajedljiv. Spravil je mnogo burk na dan, katerim se je smejalo celo omizje; tudi mogočnega Pikelmuca so motile v njegovem opazovanju, včasih se jim je prisiljeno posmejal, kakor bi rekel z visokega stola doli: Dobro je za naše velikaštvo, dokler se ljudstvo zabava s smešnicami. Šaljivcu nasproti je sedel postaven, čedno oblečen mož s temno-rdečim izrastkom na licu; ta bula je zelo kazila njegov lakajski obraz, ki je razodeval dobro življenje. Mož je kazal veliko radovednost in talent za občudovanje vsakovrstnih burk in smešnic. Najmanj je v pivski družbi predstavljal majhen, gobast možic, zakaj pil je merico žganja, dočim so imeli vsi drugi vino pred seboj. Njegova glava je bila neprimerno velika in do rdečkasto zalitih oči porasla s sršasto brado. Podpiral jo je z razprtimi prsti desnice, levico je skrival pod mizo. Venomer je nekaj godrnjal v mizo zdaj nemški, zdaj slovenski in tudi v nekem drugem nerazumljivem jeziku. „To-le žganjče cedim že celo uro, a lahko bi pil vino in jedel pečenko, pa nočem, ker danes je petek in post,“ je renčal. Hotel je menda opomniti družbo, da je tudi on tukaj in se spodobi, da se kdo zmeni zanj in ga počasti s prijazno besedo. Ker nihče ni uvaževal teh bogaboječih besed, je dvignil glavo, poškilil po gostih, potrkal z roko po mizi ter hripavo nadaljeval: „Denarja imam več, ko vi vsi skupaj in dekleta me imajo rada, oh, rada! Tudi takšno lahko dobim, kakršni sta oni dve pri rdečem gospodu s sabljo ob boku. Če se ena skuja, se mi pa druga ponuja.“ Pri teh besedah se je zazrl v mladega vojaka, češ, ne zameri, ako se kosam s tvojo podjetnostjo in krasoto! Pri izbruhu takšne pijane zgovornosti so

se spogledali gosti, Agata in Jerica pa sta se prikupno nasmejali Čeponu, ker dobro se jima je zdelo, da sta ujagmili takšnega junaka.

„Čigav si pa, da sitnariš tukaj in se toliko ujeđaš?“ je vprašal sitneža šaljivec v delavski bluzi.

„Bogkov in kruhkov sem, pravijo mi pa Pimperbeg, če si tako radoveden in mi ne boš zameril,“ je odgovoril zafrakeljski mož. „Več sem videl na svetu in več vem, nego vi vsi skupaj. Tudi Pimperbeg je posedal v prejšnjih časih z mlado in lepo ženko po gostilnah in kavarnah — o!“

„Kdaj je bilo to?“ je vprašal mož z bulo pred ušesom.

„Pred dvajsetimi leti na Turškem.“

„Ti si bil na Turškem?“

„Bil, z ženko.“

„Kje jo imaš pa zdaj?“

„Ušla mi je, še na Turškem mi je ušla. In vse moje prihranke je vzela s seboj, kar sem jih bil zaslužil z mizarstvom.“ Pimperbeg je vzdihnil.

„Ali je pobegnila v kakšen harem?“

„Ne — v Egipt je šla. Tam si mlada ženska hitro zasluži.“

„Bo že, bo že. To se pa nista kaj zelo ljubila?“

„Skraja sva se imela rada, potem sem pa spoznal v njej prepirljivko in svojeglavko. Če sem zahteval od nje dleto mi je prinesla oblič, če sem hotel obrezovalnik, mi je podala sveder, če sem ji rekel: Bodi vesela! — se je zajokala: vse je storila narobe.“

„Stoj, Pimperbeg!“ se je zdajci vmešal šaljivec v delavski bluzi. „Morda si pa naletel na tisto hudo babo, o kateri je pravil letos poleti pri nas na fabriškem dvorišču Bošnjak z medvedom, da je živela nekje doli na Turškem.“

„Kaj pa je pravil Bošnjak?“ je vprašal mož z bulo, ker je pričakoval smešnico.

Šaljivec je bil precej pripravljen povedati svojo povest. Okrepčal se je z dobrim požirkom iz kozarca, potem je začel: „Živel je nekje v vzhodnih krajih — tako je pravil Bošnjak — kmet, ki je imel zelo hudo ženo. Karkoli bi ji ukazal, vselej je storila nasprotno. Neko jutro ji je, odhajajoč na njivo, rekel: „Danes mi ne nosi obeda na njivo, itak pridem zgodaj domov.“ Ko je bilo poldne, glej jo ženo, ki trese obed za njim. Dobro — reče kmet, vzame obed ter sede. Bila pa je na kraju njive jama, malone brez dna, pokrita z zelenimi vejami. In kmet pravi ženi: „Sedi, kamor hočeš, samo ne na ono zeleno vejevje, ker tam se ti lahko pripeti nesreča.“

Jedva je žena to slišala, že je skočila k vejam in je razmahoma sedla nanje. Pa o groza — veje so se pošibile, polomile in žena je padla v jamo. Proti večeru je šel kmet domov. Naproti mu prideta njegova otroka, ki jokajoča vprašujeta po materi. To ga je užalilo. Zato vzame drugo jutro dolgo vrv ter gre, da izvleče ženo. Spusti vrv v jamo in vleče gori. Kar vidi, da se je vrvi oprijel starec, ki milo stoka in prosi, naj ga izvleče, za kar mu hoče dati dober svet, vreden mnogega blaga. Kmet se je usmilil, izvlekel starca ter ga vprašal, kdo je in kako je. Odgovoril je starec: „Jaz sem vrag; sedmero nas je bilo v oni jami; sto let smo mirno prebivali v njej, včeraj pa je prišla k nam huda baba, katere so se moji tovariši tako prestrašili, da so skokoma pobegnili, a jaz nisem mogel, ker sem na eni nogi hrom. Glej me siromaka, kako sem osivel to noč od strahu pred tisto sitnico.“ Dalje je rekel vrag: „Denarja nimam, da bi te nagradil za tvojo dobroto, vzemi pa to-le šibico. Jaz pojdem in zlezem v cesarjevo hčerko, na kar bo cesar po vsem cesarstvu iskal človeka, ki bi mu otel obsedenega otroka. Takrat se pojavi ti na dvoru, povej, da umeš izganjati hudiča, udari hčerko s to šibico, in jaz bom precej skočil iz nje. Cesar te za tvojo pomoč nagradi z mnogim blagom. Toda samo enkrat smeš rabiti šibico, vdrugič bi se ti ne obneslo.“

Kmalu potem se je po cesarstvu raznesla novica, da je cesarjevo hčer obsedel hudič in da cesar obeta neizmerno blaga onemu, ki bi jo ozdravil. Ko je bil kmet to slišal, se je odpravil na dvor ter rešil po vragovem navodilu cesarjevega otroka velike nadloge, za kar je dobil čuda bogastva.

Zgodilo pa se je čez nekaj časa, da je hudič obsedel tudi hčer sosednjega kralja. Kralj sporoči cesarju, naj mu pošlje tistega kmeta, ki ume izganjati hudiča, ako tega ne stori nemudoma, naskoči cesarstvo z močno vojsko. Da se miroljubni cesar ogne nevarnosti, precej ukaže, naj gre kmet h kralju. Kmet vzame šibico in se napoti na kraljevi dvor. Tam moli k Bogu in udari s šibico po kraljični, toda vrag ni hotel iz nje. Tako jo je šibal teden dni, pa nič ni pomagalo. Kralj je od dne do dne debeleje gledal in kmetu je postajalo od dne do dne gorkeje. Ves obupan je kmet ukazal, naj na gradu vsako opoldne strelijo iz dveh topov. Tako so streljali devet dni in kralj je gledal še debeleje, ker hčerki ni nič odleglo. Ministri so se posmehovali za kraljevim hrbtom in osle so kazali kmetu. Deseti dan je velel kmet, naj strele iz vseh petdeset topov na enkrat. In glejte — ko je neumni hudič slišal toliko grmenja, je začuden vprašal

iz kraljične: „Zakaj so streljali dosihdob samo iz dveh topov, danes pa so strelili kar iz vseh petdeset?“ Odgovoril je kmet vragu: „Zato so sprožili danes vseh petdeset, ker se bliža mestu tista huda žena, ki si bival z njo v tisti jami, ako se še kaj spominjaš.“ Ko vrag to sliši, skoči ves prestrašen iz kraljične ter reče: „Ako je tako, onda bežim jaz v Indijo Koromandijo, a ti beži, kamor ti tvoj Bog pomore.“ Tako je bila rešena kraljeva hči hudiča in kmet je dobil zopet čuda bogastva. Ako ga ni zapravlil, ga še ima.“

Vsi gostje so se grohotali smešnici, celo policaj se je hahljal, a tako prikrito in lahno, kakor bi ga bilo pred temi nizkimi bitji sram smehljaja. Ko so se dosti nasmejali in se tudi pogovorili o prepirljivih in svojeglavih ženskah, si je otrl mož z bulo solzo prebavo pospešujočega smeha ter vprašal siromašnega Pimperbega: „Ali svoje ženske nisi šel iskat v Egipt?“

„Šel sem za njo in pet let sem v Egiptu delal in jo iskal. Dognal sem, da živi v Aleksandriji v neki veliki hiši, kjer ženske mreže vežejo za moške.“

„Aha! Pa si šel tja?“

„Pisal sem ji, naj se vrne k meni, vse ji bo odpuščeno.“

„Bolje bi bil storil, da si vzel šibo in šel iz babe izganjat hudiča.“

„Odpisala mi je, naj pridem, da me željno pričakuje. Šel sem v tisto prokleta gnezdo, pa žene tam nisem dobil. Potegnila jo je pred menoj v Ameriko.“

„Ti pa za njo?“

„Res sem se odpravil v Ameriko, pa ženske več nisem našel. Tam sem delal deset let, dokler mi ni stroj odtrgal prstov leve roke.“ Pimperbeg je dvignil levico izpod mize in pokazal ročno štulo.

„No,“ je rekel šaljivec, „ako je vse res tako in nam ne cediš laži, tedaj si videl tri dele zemlje in mnogo lahko veš. Ker si tako učen, nam pa povej, kako se suče zemlja, na desno ali na levo.“

Pimperbeg je osupnil kakor dijak, ki je dobil nerazrešljivo nalogo; pogreznil se je v trdovraten molk.

Šaljivčevo vprašanje pa je zanimalo moža z bulo. Pričakujoč novo smešnico je začel s šaljivcem prepirček, kako je s sukanjem zemlje. In možaka sta, režeč se drug drugemu v obraz, neugnanih jezikov trdila vsak svojo, eden, da se suče zemlja na levo, drugi, da se suče na desno. Pokazalo pa se je, da oni v delavski bluzi ne mara človeka lakajskega obraza. Rogoborno je pobijal njegovo trditev, očitajoč mu, da človek, ki svojemu gospodu maže čevlje in mu krtači obleko, ni sposoben govoriti o važnih stvareh. Lakaju se

je za malo zdelo, da ga je prijel nasprotnik za njegov vzvišeni posel. Zadirčno je rekel: „Čeprav imate v tovarnah časa dosti za burke, prave pa le ne veste. Da bo pa mir besedi in obema prav, naj se suče vsaka zemeljska poluta sama zase, ena na desno, ena na levo. Pa mirna Bosna!“ In udaril je s kozarcem tako trdo ob mizo, da je šaljivcu pljusnilo vino v obraz.

Takšna razlaga učenih stvari pa delavcu ni bila povšeči. Vinska vlaga na obrazu ga je razkačila. V gorečnosti prepira se je dvignil izza mize ter prismukljivcu z bulo pritaknil debelo zaušnico, od katere je zašklepetalo po sobi.

Takega nereda policaj Pikelmuc ni mogel prezreti. „Ohá!“ je vzkliknil. „Tu se ne bosta pretepavala!“ Izvlekel je iz žepa svoj zapisnik in je pričel nekaj beležiti.

To se je za malo zdelo Čeponu. „Pa vi povejte, gospod policaj, kako je s to stvarjo. Kako se suče zemlja — no?“ je vščipljivo vprašal.

„Jaz tega ne vem,“ je momljal Pikelmuc, hlastno opisujoč razpoloženje onih dveh rogoviležev.

„Onda ste takšen osel, kakršna sta ona dva,“ je moško rekel Čepon, vesel, da jo je zasolil sovražnemu mogotcu.

Policaj je vso ostrino svojega pogleda zabodel v vojakov obraz. „Prosim za vaše ime!“

Čepon je snel čepico, kjer je napisano njegovo ime, ter mu jo pomolil pod nos. „Zapomnite si ga!“

„Že dobro,“ je odgovoril policaj. Ko je bil napisal vse, kar se mu je zdelo potrebno za vzdržavanje reda in miru v krčmi in državi, je strogega obraza zapustil gostilno, da napiše svoj raport.

Ko je odbila ura dve, jo je pobral Čepon po svoj kovčeg. Ženski sta ga spremili. Potem je šel z njima na njihju stanovanje, kjer so se prav dobro imeli. Odprl je kovčeg, pogostil je družici z vsebino. Dvakrat je poslal po vina in sam je jedel od suhega mesa in svežega sadja.

Luna je že stala na nebu, pusta in čemerna, kakor bi se v solzah poslavljala s starim letom, ko sta Agata in Jerica štokljajočemu prijatelju kazali pot v vojašnico. Na trgu Vseh svetnikov jih je dohitela patrola pod vodstvom korporala Smuka, ki je jahal Čeponovega Ezava. Dragonec je sladkoginjen objel svojega konja krog vratu in rade volje se je dal odgnati domov.

Dragonec Čepon je bil dosle zanesljiv v službi, priden in brez kazni. Nahaja se v preiskovalnem zaporu. — —

Takšno prijavo je sestavil manipulant Ručigaj na novega leta ponoči. Ker je bila zelo obširna, je svoje delo sešil. Drugi dan je nesel sešitek kapitanu v podpis.

„Zadnjič sva dobila nos, ker ste premalo načekali o Buzakljunovih dolgih prstih; danes ste nakavkljali sila mnogo. Ste li temeljito posvetili v Čeponovo stvar?“ je vprašal kapitan.

„Nadejam se, gospod kapitan,“ je samozavestno odgovoril Ručigaj. In kapitan je dokument podpisal, ne da bi ga bil prečital.

Manipulant je, čuteč pisarsko zmagoslavje v duši, poslal prijavo v polkovno pisarno.

Tri dni pozneje je napovedal polkovnik, princ visoke veljave, samodržec in železolomec, pregled škadrona. Naročil je prvo četo za osmo jutranjo uro na jahalnico, potem naj pridejo v presledku ene ure ostale tri čete, opoldne pa remonte. Pregled se je raztegnil do tretje popoldanske ure. Ručigaj je moral ves čas stati ob jahalnici s konjsko rodopisno knjigo pod pazduho, ker polkovnik je prišel z živinozdravnikom, da pri tej priliki preiščeta konje in izbereta one, ki bi bili zaradi starosti ali drugih napak tekom leta za prodajo. Kadarkoli je bil manipulant poklican na jahalnico, da odpre svojo konjsko knjigo in prečita rodopis dotičnega konja, vselej ga je strogi polkovnik obrnil z divjim pogledom in odslovil z zadirčno besedo. Ručigaj je prezebal dalje, izprašujoč se: Kaj pa se je zopet zgodilo, da je naš samodržec tako nasajen name? Dolgo stanje ga je utrudilo, oči so mu že motno brlele izpod težke čelade in brk se mu je povetil.

Ko je bila naposled končana vizita, je poklical polkovnik Ručigaja predse. Potegnil je iz žepa listino, v kateri je manipulant s strahom spoznal kazensko prijavo o dragoncu Čeponu.

„Gospod kapitan, tukaj ste mi predložili kazensko prijavo, s katero se rogate pravilom vojaškega uradnega poslovnikarja. Ali ste jo čitali?“ je strogo vprašal polkovnik kapitana, moleč mu listino, ki je bila opremljena z mnogimi rdeče in višnjevo začrtanimi vprašaji in klicaji, kar je pričalo, kakšno mučno kritiko je prestala v polkovni pisarni.

Kapitan, ki se sicer ni bal ne hudiča ne biriča, se je stresel pred tako razmrcvarjenim dokumentom. „Poslušno prosim, gospod polkovnik, jedva sem začel čitati prijavo, pa me je čut dolžnosti nenadno prevrnil nekam drugam — toliko je teh uradnih opravil pri škadronu — tako da v navalu poslovanja nisem mogel prečitati do kraja. Stvar je bila nujna, zato sem hitro podpisal in poslal v adjutanturo,“ se je opravičeval kapitan.

„Ta prijava se vleče kakor neslan italijanski makaron, ki ga natakari maši gostu v usta in odstriže, kadar se gostu zdi zadosti,“ se je pošalil polkovnik in ugodljivo prikimal kapitanu. Potem se je okrenil k Ručigaju in več se ni šalil. Izobrazil je zlobno strmenje na obličju. „Glejte, gospod kapitan, kako stoji čelada na buči vašega manipulanta, kakor pijanemu ognjegascu, kadar gasi žejo. A-a-a! Neznosen subjekt je to!“ Prijel je za čeladni greben, dvignil pokrivalo in ga z močjo zopet zapičil na poetično glavo.

„Hudiča, ta mi pa rahlja možgane!“ je jeknilo v Ručigaju, mevknil pa ni besedice.

Ko se je bilo pokrivalo pravilno uleglo, je polkovnik razgrnil Ručigajev sešitek, prijel za ogal lista ter dvignil z rdečim svinčnikom prekrizano „remekdelo“, tako da so listi liki skupina zastav ob veličastnem shodu zafrfoleli pred nosom ubogega svobodomisleca. „Vi, šolobarda!“ je vzkipeł poveljnik. „Čemu ste prikrpali h golemu dejanju toliko puhlic o babah? A? Ne poznate našega poslovnika, ki veleva, da morajo biti vsa naznanila in prijave kratke, toda jasne in jedrnate, brez nepotrebnih pritiklin?“ Divje, prav vražje je zrl polkovnik, in Ručigaju je bilo pri srcu kakor tistim sedmerim vragom pred sitno ženo, ki je padla v jamo.

„Poslušno javljam, gospod polkovnik, vse sem natanko in po resnici opisal, tako da bi ne bilo nikjer vrzeli in bi gospodu avditorju ne trebalo pisati po nadalnja pojasnila,“ se je osmelil Ručigaj.

„Vi brljavi nočni čuvaj! Jaz vas že naučim!“ se je zadrł polkovnik, pretrgal sešitek ter ga vrgel pred pisarja. „Gospod kapitan, ta nezanesljivi pisalni stroj morate držati v ježevih rokavicah! Kaj je vse prištulil v svoj zmazek! Vojašnico imenuje hišo pokore in vojaških muh! Prosim, ali ste slišali kaj takšnega? Na petnajst dni ga zaprite v njegovo sobo, a kljub zaporu mora opravljati svoj pisarski posel. Jutri ob enajstih mora biti kazenska prijava, sestavljena po naših predpisih, zopet v polkovni pisarni.“ Okrenil se je vnovič k manipulantu. „Jaz vam izbijem iz glave romantično omotico! Izgubite se izpred mene, odlazite, osel! Marš! Marš!“

Ručigaj se je sklonil po svoje raztrgano „remekdelo“, ga vtaknil pod pazduho k svoji konjski knjigi, salutiral ter jo mahal raven kakor sveča domov.

Takšen je bil prvi honorar našega spretnega in priznanega Janka Ručigaja. Pisatelj se ga še dobro spominja zdaj, ko stavi ob ulici Dobrega kredita lastno vilo.

Vladimir Knaflič:

Giovanni Boccaccio.

(Dalje.)

Boccaccio ni dolgo ostal doma v Certaldu, njegova misel je veljala bolj Firenci. Ne še državljanska misel republiki Firenci, marveč misel lahkoživca, pesnika, lahkoživemu, za vse lepo dovtznetemu patricijskemu, bogatemu, šumnemu mestu Firenci. Kako se je izpremenila ta ponosita prestolica na zunaj! Namesto neodvisne sinjorije vlada mestu tiran, Gualtieri di Brienne, vojvoda Atenski, s pomočjo malega meščanstva, druhal, izdajalcev in najetih lancknehtov, mameč maso pane et circensibus. Toda nekega dne ga vzbude klici „Popolo! Popolo! Libertá!“, njegovi lancknehti in plačanci pobegnejo pred domoljubnim uporom, on sam se komaj reši in skrije pri škofu, odkoder zbeži, skrit v noč in nepoznan. To pot Boccaccio še ni našel v sebi rodoljuba, — njegov značaj ni značaj Danteja, ki ljubi, objokuje, svari in opeva nehvaležno domovino še iz pregnanstva, v katerem umre. Docela se je posvetil le urejevanju osebnih, družinskih in premoženjskih razmer, zaljubljenemu posvetovanju, študiju, pesnenju in spisovanju. Gori omenjeni Ameto, Amorosa Visione in Fiametta nastanejo v tej dobi, sedaj je dokončan tudi Filocopo.

Stari Boccaccio si je ta čas izbral drugo družico. To je dalo Giovanni ju zaželjeni povod, da se je vrnil v svoj Napolj. V Napolju se je v tej kratki dobi mnogo izpremenilo. Po smrti kralja Roberta, zaščitnika Petrarce in kasneje Boccaccia samega, mu je sledila hči Giovanna, lepa, razblodna ženska, poročena s surovim in lenim Andrejem d' Anjou Ogrskim. Težeč za novimi slastmi, se je poverila prostim ljudem, ponajveč svoji dojlji Filipi, zaljubila se v lepega princa Ljudevita iz Tarenta ter dopustila, da jej zaduše moža 1345. Na ta razigrani, vsem slastem in strastem se udajajoči dvor je prišel Boccaccio po svoji vrnitvi, v ta vrtnec južnoitalskega plemstva, med venec najlepših, najslajših dam, med katerimi so jasno blestele njegova Marija-Fiametta, Cecca Barbati, Mariella Mella in kneginja Caracciolo. V teh zlatih dvoranah se je mislilo samo na ples in godbo, zabave, ljubezen in kovarstva. Niti Andrejeva nasilna smrt, venčanje kraljčino z Ljudevitom Tarentskim in grozeče maščevanje umorjenega brata Ljudevita, kralja Ogrske, ni moglo odvrniti dvora od običajnih slasti,

— rokoko v času renezanse. Na tem dvoru je Boccacciova darovitost, duhovita družabnost in pesniška produktivnost kmalu tako zablestela, da je postal središče dvornih zabav in ljubljenec ne le Marije-Fiamette, marveč nestanovitne kraljice Giovanne same, ne računši s celim kurnikom dvorskih dam. Tam so se še prirejali „Ljubzenski dvori“ po starejšem provensalskem vzoru, ko je udril Ljudevit Ogrski v napoljsko kraljestvo. Giovanna je zbežala v Provanso, Ljudevit Tarentski v Volterro. Giovanna se je rešila le s tem, da se je zatekla pod okrilje papeža Klementa VI. in mu odstopila Avignon. Tačas je zaorala po Italiji strahovita kuga, došla iz Orienta; pobrala je, po Machiavellijevih besedah, nad šestindevetdesettisoč duš samo v Italiji, v Carigradu despotovega sina, v Franciji kraljico in troje princev, v Firenci zgodovinarja Villanija, v Rimu sedem kardinalov. v Provansi Petarcovo Lauro. Izbruh kuge leta 1348. je Boccaccio doživel v Napolju. Po strahotah, ki jih je tam videl, opisuje v uvodu Decameronu kugo v Firenci, kakor da bi jo bil doživel ondi, V tem letu je bil že tudi Decameronov osnutek izvečine dokončan. Nesrečo Italije in zlasti nesrečo napoljskega dvora je Boccaccio opeval v latinskih eklogah, katerih so nam še nekatere ohranjene. Zapustil je Napolj ter se podal na potovanje, ki ga je zaneslo zopet v gorrenjo Italijo. K pripovedkam, ki jih je bil tod nabral še kot mladenič, pridružila se je marsikatera nova, ki jo je še dostavil v prvotni Decameranov rokopis. Leta 1350. mu je umrl oče, in Giovanni se je podal na dom, da nastopi dediščino ter oskrbi maloletnega polubrata Jakoba. Od tam se je podal zopet v Firenco, ravno v času, ko se je tok romarjev jel stekati v Rim, kamor jih je zval papež v pokoro in pridobitev popolnega odpustka. Splošnemu romanju se je pridružil i Petarca, ki je na svoji poti dospel do Firence. Tam so ga neoficialno, pa slavnostno sprejeli, na čelu Giovanni Boccaccio, ki mu je posvetil latinsko dobrodošlico ter ga dalj časa gostil pod svojo streho. Najznamenitejši slovstveniki so se tedaj zbrali v Boccacciiovih sobanah, poleg slavnega gazde in slavnega gosta še Zenobio de Strada, Giovanni dell' Incisa, Francesco Bruni, Lapo de Castiglionchio. Ta sprejem, nadaljevano sožitje, literarni pogovori in disputi so oba najslavnejša pesnika sprijaznili za vedno; zlasti se je Boccaccio trudil, da se Petarci povrne konfiscirano imetje, ter napisal bridke pritožbe nad nehvaležnostjo domovine, ki ne zna ceniti največjih svojih sinov.

S povratkom v Firenco in s prijateljstvom s Petrarco prično za Boccaccia leta resnega dela in študija. Dotlej je bil pesnik in

slovstvenik radi duhovitosti, zabave, ljubezni. Odslej mu je slovstvo resno kulturno delo in umetniško oblikovanje, pa tudi narodna zavednost, ali kakor so se takrat izražali, državljanska krepost in zmisel za javne zadeve njegove domovine se mu zbude. O narodu in narodni misli v našem zmyslu seveda ne moremo govoriti, niti nima Boccaccio onega pogleda, kakor Dante, ki je prvi intuitivno zagledal v daljni bodočnosti italijansko narodno državo, — četudi kot cesarstvo z vsem srednjeveškim teološkim državnim pravom, vendar le skupno nacionalno državo. Boccaccio ostane patricijski republičan in Firenčan, kot tak pa dober narodnjak in po uspehu svojega znanstvenega in slovstvenega dela dober Italijan. Republika Firenca ga je kmalu potrebovala. Treba je bilo razposlati na vse strani, najprej pa k sosednim mestom poslance, da dobi Firenca zaveznikov v pričakovanem boju s condottierskim in častihlepnim milanskim škofom Giovannijem Viscontijem, ki je neprestano težil za razširjenjem svojih mej. Med drugimi je bil izbran za poslanca tudi Boccaccio, da obiše Ordellafija v Forlih, Malatesto v Riminiju in Polentanija v Raveni ter jih pridobi za zaveznike. Boccaccio je svojo nalogo izvršil še dokaj dobro, obenem pa je učinil nekaj, kar mu je nedvomno v čast. Težko je prenašal, da je bila Firenca izgnala božanstvenega Danteja, mu konfiscirala vse in ga izobčila še po njegovi smrti. Zavedal se je, da je Dante eden največjih sinov Firence, in da mu mora nehvaležna domovina vsaj po smrti dati nekoliko zadoščenja. Zato je predlagal v senatu, da se mu dovoli nesti firenško darilo deset zlatnikov Beatrici, Dantejevi hčeri, ki je še živela v ženskem samostanu San Stefano v Raveni. Res se mu je posrečilo pridobiti senatorje zase in tako je prinesel dar Beatrici Allighieri ter izvedel od nje mnogo podrobnih podatkov iz življenja slavnega očeta. Takrat se je v njem tudi porodil sklep, dognati in opisati življenje in delo oboževanega pesnika ter tako nekoliko popraviti od domovine prizadeto mu krivico.

travce Kmalu po svojem povratku je izvršil podobno uslugo i Petrarki, Firenčanu, ki je pa bil slučajno rojen v Arezzu in od Aretincev sijajno češčen, dočim je i njemu nehvaležno mesto bilo konfisciralo vse premoženje. Na vse kriplje se je Boccaccio trudil, da doseže pri sinjoriji zadoščenje za svojega slavnega prijatelja. Njegovi in njegovih prijateljev in somišljenikov agitaciji se je res posrečilo, da je firenški senat imenoval Petrarco za učitelja na domačem vseučilišču ter mu obenem daroval očetovo premoženje, — Boccaccio je bil poverjen, da sam priobči ta častni sklep slavljenju. Šel je na

čelu deputacije k Petrarci v Padovo in dobil od razveseljenega prijatelja zagotovilo, da pride na firenško vseučilišče. Komaj se je pa Boccaccio vrnil v Firenco, mu je sporočil nestalni Petrarca, ki se je bil tačas premislil, da ne pride v Firenco, ker mu je ljubša svoboda, ter se podal v Valchiuso. *... ljudi v nas novejo petrarca bita nestalni*

Tačas je jel zopet Visconti poskušati svojo vojno srečo. Odposlal je svoje vojnike proti Toskani in Firenci, Firenčani pa svoje poslance v Avignon k papežu po pomoč. Ker se pa niso nadejali, pa jim pride pomoč dovolj zgodaj, so sklenili povabiti iz inozemstva kogarkoli, da naj upade v Piemont in Lombardijo ter tako odvrne pretečo nevarnost od njih. Boccaccio je moral s tem poslanstvom k Ludoviku Bavarskemu, mejnemu grofu Braniborskemu (1351). Uspel je v toliko, da je poslal Ludovik svoje poslance pod vodstvom oholega Dippolda Katzensteinerja v Firenco na pogajanja. Oholi Nemec se je pa obnašal s patriciji, kakor s sebi enakimi ter stavil tudi toliko pogojev in zahtev, da so ga Firenčani odslovili. *gregorio guelfo petrarca*

Po svojem povratku se je Boccaccio ponajveč pečal s piljenjem in dovrševanjem Decameronu, katerega je izdal 1353. Dasi v tisti dobi ni bila lahka naloga izdati in razširjati knjigo tolikega obsega, je vendar povzročila v živahni Italiji veliko in trajno senzacijo ter se razširila z dotlej nezaslišano naglico.

Istega leta je Petrarca zapustil Valchiuso ter se podal k Viscontiju v Milan. To mu je Boccaccio hudo zameril, — saj je bil, kakor vemo, Visconti med največjimi nasprotniki Firenze — ter mu je napisal pismo, polno rodoljubnega ogorčenja in očitkov, ki pa vendar niso razrušili njunega prijateljstva.

Leta 1354. je cesar Karel IV. naznanil Firenci, da pride v Italijo krotit nemirnega Viscontija. Toda to Firenčanom ni bilo ljubo, ker tudi Karlu IV. niso zaupali. Poslali so torej Boccaccia v tajnem poslanstvu k papežu Inocencu VI., ki jih je res pomiril. Dasi je bil Decameron na papeškem dvoru dobro znan, je bil Boccaccio povsodi lepo sprejet, ker je bilo znano njegovo pobožno in uprav papeško mišljenje. On sicer ni bil politik, tudi mu vedni politični posli niso bili preljubi, vendar jih je izvrševal na zadovoljstvo svojih sodržavljanov, ki so mu tem raje poverjali taka poslanstva, ker ni v celi tako izobraženi Firenci bilo patricija, ki bi bil v toliki meri ovladal nele sodobne družabne oblike sijajnih vladarskih dvorov, marveč i tako dobro poznal ljudi, videl tajne misli in — znal tako uglajeno latinski, tedanji diplomatski jezik. Po svojem mišljenju je bil Boccaccio ne le pristaš papeža, ampak tudi Anžovincev, hud na-

sprotnik Ghibellinov (Hohenstaufov); Manfreda, katerega Dante slavi, imenuje Boccaccio sramotnega tlačitelja cerkve; Henrika VII., ki je Danteju imel utrditi carsko moč, imenuje Boccaccio razbojnika, ki pleni tujo zemljo; Karlu IV. pa, ki ga Petrarca smatra za bodočega rešitelja Italije, želi, da se hitro vrne v divje porenske šume ter ondi najde grob za svoje prazne naslove in svoje ogavno telo.

Leta 1355. se je Boccacciu iznova vžgalo srce do neke vdovice,²³ ki ga je pa s svojo koketerijo vodila dolgo za nos ter ga končno osmešila pred vso firenško javnostjo. Užaljeni pesnik se jej je maščeval s sarkastičnim spisom *Labirinto d'Amore* ali *Corbaccio*, polnim jedkega zasmehovanja ženske prevejanosti in slabosti.

Nato je od 1355 do 1359. živel doma, zbiral dragocene pergamene in knjige, študiral in pisal. L. 1359. pa se je podal v Milan obiskat prijatelja Petrarco. Kakor smo že doslej videli, sta ta najslavnejša med takrat živečimi italijanskimi pesniki mnogo občevala. Od njune živahne korespondence v latinskem jeziku je ohranjenih še trideset Petrarcovih in četrto Boccacciovih pisem. Boccaccio je brez zavisti vedno priznaval Petrarcovo premoč ter dobival od njega mnogo dobrih svetov, zlasti pa karanja radi svoje lahkomiselnosti. Boccaccio pa je zopet očital Petrarci njegovo državljansko nestalnost, odvrčal ga je od Viscontija in knezov sploh ter mu budil republikansko zavest. Za milanski obisk je Boccaccio vzel seboj za Petrarco mnogo dragocenih darov, Livija, Cicerona, Avguštinove psalme; Petrarca ga je pa zato seznanil z Benečanom Leonzijem Pilatom, velikim znalcem grškega slovstva in grške poezije. Po svojem povratku v Firenco je Boccaccio izposloval pri senatu ustanovitev stolice za grški jezik in grško slovstvo na firenškem vseučilišču; na to stolico pa je na Boccacciovo prizadevanje senat poklical ravno onega Leonzija Pilata, ki je dospel v Firenco 1360. Med prvimi Leonzijeveji slušatelji je bil Boccaccio sam. V treh letih, kar je Leonzio ostal v Firenci, je Boccaccio prečital Homerja ter preložil na italijanščino šestnajst Platonovih pogovorov.

Leta 1361. je imel Boccaccio neprijeten doživljaj, ki je imel i neugodnih posledic, četudi ga je najhujše zablode rešil trezni in mirni svet Petrarce. Tega leta je namreč došel k Boccacciu neki menih Joahim Ciani, da mu javi v imenu svojega pokojnega druga Petra Petronia, da se mu je prikazal Jezus ter mu razodel, da bodo Boccaccio, Petrarca in drugi živeli le še malo let. „Morda ti ni znano, da kvarijo tvoji spisi dobro nprav? ... Kako moreš sovražiti

čistost in zagovarjati nečastnost? On in Petrarca se morata izpreobrniti, ker jim je sojeno živeti le še malo časa, pa se morata zato odreči naukom in književnosti ter se posvetiti pobožnosti. Lahko pristopnemu Giovanniju je bil ta opomin kakor strela z jasnega. Bil je docela uničen, brez volje in energije, povrhu ga je pekla vest, da je živel lahkomišelnost in zapravljal s potovanji, gostijami in dragimi knjigami skoraj vso očetovo dediščino. V prvem ganutju je res hotel sežgati vse svoje knjige in rokopise ter se docela posvetiti duhovnemu življenju, toda k sreči se je še poprej zatekel k Petrarci, ki mu je odgovoril v slavnem pismu od 28. maja 1362. („M'empie di spavento, o frater mio, la tua lettera...“). Petrarca sicer dopušča, da more človek, kadar je na smrtni postelji tudi prorokovati, toda ne pripisuje takim prorokbam nobene važnosti. Človeško življenje je itak le kratko, važno pa je, kako ga uporabimo. Kdor si je izbral duševno smer, naj je uverjen, da je ta smer prava, in naj se ne da od nikogar odvrniti. Od starih časov sem so se največji umniki bavili s književnostjo do visoke starosti. Sicer so mnogi postali svetniki tudi brez izobrazbe, toda izobrazba sama še ni nikomur vzela svetosti. Poč do svetosti s pomočjo neznanja je lahek in preziren. Vsi dobri ljudje imajo en sam cilj, pa različna pota. Ta hodi brzo, drugi polagoma... Nikdo od prostakov, ki so došli v raj, ne stoji tako visoko, kakor razumnik, ki je dosegel izveličanje. — Ta Petrarcev nasvet je zopet ojunail preplašenega Boccaccia, da se je povrnil h knjigam. Ko je dvanajst let kesneje oplakoval Petrarcovo smrt, češ, da je v njem izgubil svojega vodja in da je sedaj kakor čolniček v burji brez krmila in krmilarja, so te njegove besede bile več nego običajna nagrobna fraza.

V istem času, okrog 1362, je dobil Boccaccio iz Napolja vabilo od svojega davnega prijatelja in rojaka Nicole Acciajuolija, senešala napoljskega dvora, naj ga obiše za daljšo dobo. To vabilo je bilo Boccacciu dobrodošlo iz več razlogov: zopet mu je bila dana prilika videti ljubi svoj Napolj po tolikih letih; ugodno bi vplivala na njegovo razpoloženje izprememba zraka, potovanje, bivanje južneje od Firence, ob morju; končno je moral pričeti misliti na to, da prihrani še kaj svojega premoženja „za stare zobe“. Toda oj ne-ljubega razočaranja! Acciajuoli ni izpolnil svoje obljube, pozabil na gostoljubnost, — značilno i to za tedanjo dobo, za mentalnost skrajnega individualizma — ter pustil povabljenega, pa brez znatnih sredstev došlega pesnika in bivšega ljubljence napoljskega dvora v bedi. Gostitelj mu je nakazal sobico, kjer je imel za ležišče slabo :

.. pokrito slamo, v hrano staro meso govede, poginole od starosti
.. ali napora, v postnih dneh morske polže, skuhanе v pokvarjenem
.. olju, kislа ali splesnjena vina; za tovariše pri tej pojedini pa sluge,
.. priganjače mul, volarje, hlapce, pse z dvorišč in podgane. Tako je
opisal to sijajno pogoščenje v nekem pismu. Globoko užaljen je
zapustil negostoljubnega in verolomnega gazdo ter se podal k pri-
jatelju Mainardu de Cavalcanti, ki si je štel v največjo čast, da
stanuje pod njegovo streho tako slaven gost. Obdržal ga je pri sebi
petdeset dni, za kar mu je postavil Boccaccio dostojen spomenik v
svojem poznejšem spisu „De caribus virorum et feminarum illu-
strium“. Leta 1363. je odpotoval iz Napolja v Benetke, kjer je ostal
tri mesece ter se na to vrnil v Firenco. Toda utrujenemu, užaljenemu
in počitka željnemu šumna, tačas zopet s Pizo vojujoča Firenca
ni več ugajala. Umaknil se je v tíhi Certaldo, kjer so počivali nje-
govi predniki. V tíhi hiši, neznatne arhitekture, v zgradbi, koje
edini patricijski znak sta visoki stolp in kratka, v čistem renezančnem
slogu zgrajena loggia, je napisal ona latinska znanstvena dela, naj-
boljša med njegovimi poljudnimi spisi. Donesla sta mu dve stoletji
trajajočo slavo najboljšega filologa in zemljepisca. Takrat se je
obrnil ciprski in jeruzalemski kralj Hugo IV. nanj, da napiše delo,
ki je bilo obče potrebno: o grški mitologiji. Po kratkem obotavljanju
je Boccaccio sprejel to nalogo ter napisal delo „De genealogia de-
orum“ (o rodoslovju bogov), posvečeno Hugonu IV. Delo se deli
na petnajst knjig, ki opisujejo vojne in ljubavne zgodbe bogov,
obenem pa se tolmačijo mitološke pripovedke bodisi alegorično,
bodisi po stanju sedanje fizikalne in astronomske vede. Delo je
postalo za svojo dobo pravi priročnik za mitologijo in arheologijo.
Pri njegovem spisovanju je Boccaccio uporabljal vse vire svojega
temeljitega znanja, kar povdarja sam z nekakim ponosom. Včasih
tudi polemizira proti izvajanju kakega starega avtorja, toda vedno
umerjeno in spoštljivo. Razen starih piscev še posebno hvali Pe-
trarco, češ, da je najbolj krščanski pesnik, nadarjen s svetim duhom,
točnim spominom in divno zgovornostjo, in da njegova dela ne
zaostajajo za Ciceronom. V spisu se pa javljajo i razne zmote in
blodnje one verne in naivne ter nekoliko nevedne dobe, kakor trditev,
da so Francozi potomci Trojancev, da so pred nedavnim nekje našli
človeško okostje, nad 200 laktov dolgo itd. Take blodnje dobe pa
ne zmanjšajo zgodovinske vrednosti in čestitosti dela, iz katerega
je dolgo časa zajemala neposredno ali posredno vsa Evropa. — V
zadnjih dveh knjigah spisa pa brani pisatelj poezijo, izloča jo iz

okvirja moralne filozofije, dokazuje, da je to samostalna umetnost, pa se izjavlja za vernega katolika, toda umetnika. S tem je že sam dal odgovor poznejšim klevetnikom, kakor da bi bil slutil . . .

Za boljše poznavanje vseh razmer starega veka je tej svoji Genealogiji dodal še spis „De montibus, silvis, stagnis itd.“ (O morjih, hostah, bregovih, vrelcih, jezerih, rekah in močvirjih). To je abecedno urejen zemljepisni slovar za razumevanje antičnih pisateljev in pesnikov, — prvi zemljepisni spis po preporodu slovstva. Nasprotniki so mu hoteli dokazati, da je ta spis plagijat, ker se sklicuje na Vibia Sequestra, ki je bil napisal slično delo. Boccacciovo delo ni bilo nikak plagijat, — plagijata v današnjem zmislu besede niti poznali niso — marveč se je pisatelj pač posluževal virov (in kdo se jih pač i danes ne poslužuje! Samo, da so navedeni!), virov, kakor Plinius in Pomponius Mela, pa tudi sodobnih, kakor spisi Boccaccievega nekdanjega učitelja Andalone di Nero, nadalje Pavla de' Dagomari, — in povrh tega je delo polno ne le starih bajk in mitov, marveč krepkih samoraslih opisov zgodovine in prirode, tako Valchiuse, nekdanjega bivališča Petrarce.

Kakor da ga je življenje v tistem Certaldu osvežilo, se Boccaccio ni zadovoljil s tema ogromnima deloma, marveč je napisal še dve drugi, pričeti že preje okrog 1360. Oba spisa sta zgodovinski deli, akoravno Boccaccio ni bil dober zgodovinar, kakor noben zgodovino pisec one nekritične dobe, niti izvzemši slavnega Guicciordinija in samega Machiavellija. Obe deli sta „De claris mulieribus“ (O znamenitih ženah) in „De casibus virorum illustrium“ (O nezgodah slavnih mož). V prvem delu je opisoval ženske, ki so po svoji darovitosti, lepoti in čednosti nadkriljevale druge. Delo pričinja z Evo, opisuje 97 žen antike in 7 iz srednjega veka ter končuje — z napoljsko kraljico Giovanno, ono, ki je bila nekoč zaljubljena v pisatelja, in ki se jej koncem koncev ne more očitati družega, kakor da je mnogo ljubila. Kdo naj to ognjeviti ženi vzame v zlo, če upoštevamo njeno dobo in obiležje? Res tudi sodobniki Giovanne niso presojali neugodno, zato pač ni čudo, da se je tudi pisatelj spominja s hvalo, — morda ne brez sentimentalnega spomina na šumna leta mladosti in uslišane ljubezni.

Drugo delo „O nezgodah slavnih mož in žena“ je polno avtorjevih lastnih misli in bolj poučno od etično-filozofskega spisa, dasi ne more odoleti kot kritično zgodovinsko delo. Od sodobnikov se opisujejo samo trije znamenitniki. Veliki mojster templerskega reda Jakob Molay, ki je bil 1314. baje po nedolžnem sežgan na

grmadi v Parizu, — Boccacciov oče je bil gledal ta prizor; drugi je Gualtieri de Brienne, vojvoda Atenski, tiran v Firenci 1342—1343, čigar strahovlado, padec in pobeg je doživel slavni pisatelj sam; tretja je Filipina Katanijska, edina plebejka, o kateri je Boccaccio pisal, — bivša dovilja Giovanne Napoljske, njena zaupnica in svetovalka, za koje strašno smrt je Boccaccio izvedel od prijateljev. — V spisu so pozornosti vredna ona mesta, kjer izpoveduje Boccaccio svoje staro protivladarsko, republikansko, svobodnjaško prepričanje. S pravo naslado in epično širino, toda zanosno pripoveduje o činih rimskih republikancev, grozi s poginom vsem, ki zatirajo narode in izjavlja, da bogu gotovo ni milejše žrtve od krvi tiranov. V ostalem rešeta „nepotrebne juriste“ in tudi ne prizanaša ženam, ker je malokatera kaj prida.

Od Boccaccia imamo nadalje Livijev življenjepis. toda ni prav gotovo, je li on pravi avtor, ali se mu pa spis le po krivem pripisuje. Delce ni mnogo prida, vendar je prvo humanistično delo te vrste in povod mnogim boljšim. Njegov pa je prevod četrte Livijeve dekade.

Obilo znanstveno delo ga pa ni oviralo, da ne bi služil domovini. L. 1365. ga pošlje Firenca iznova kot poslanca k papežu Urbanu V., ki se je ljutil na Firenco, misleč, da so oni odvrnili Arezzo, da mu Aretinci niso pomagali v nekih bojih. Petrarcovemu in njegovemu prigovarjanju se je posrečilo pomiriti papeža in ga prepričati, da je Firenca najvdanejša služkinja svete cerkve, ter pregovoriti „kralja vseh kraljev,“ da se vrne v Italijo. Po papeževem povratku v Rim je mesto poslalo Boccaccia še tja doli, v veselje vsemogočnemu vladarju cerkve in sveta, učenemu in izobraženemu mecenu umetnikov in pisateljev.

Joahima Cianija nesrečni vpliv se je pa jel pri delavnem možu bujne in nestalne preteklosti češče pojavljati. Podoba prismojenega meniha s karajočo gesto in fanatičnimi očmi ga je često strašila, napolnjevaje ga z grozo ali pa potrtostjo. V takih trenutkih mu je bil zopet Petrarca najuspešnejši zdravnik in pomirjevalec razvnetih živcev. Vabil ga je često k sebi ter ga hotel kar pridržati kot stalnega gosta, ko ga je Boccaccio nekoč obiskal v Paviji. Toda Boccaccio ni sprejel vabila, da si ohrani svobodo in da ne postane prijatelju v nadlego. Vedno pogosteje pa se je pečal z misljo vstopiti v kak samostan, — pri izvršitvi te misli se mu je pa v drugo pripetila podobna nezgoda, kakor pri Acciajuolovem vabilu v Napolj. L. 1370. ga namreč povabi Niccolò di Montefalcone, opat

v Certori di San Stefano v Kalabriji, njegov součenec za mladih dni, naj vstopi Boccaccio v njegov samostan, kjer bo našel lepo knjižnico, lep mir, ugodno podnebje, dobro oskrbo in druge ugodnosti. Ob Boccacciovem prihodu pa verolomni prijatelj zbeži ponoči, pustivši utrujenega došleca brez zadostnih sredstev na cedilu. Moremo si misliti razočaranje, užaljenost in jezo poetovo! Naslovil je v bridki resignaciji na pobegega opata list, v katerem mu očita verolomnost in se pritožuje nad lastno revščino, v katero je zagazil. Vrnil se je v Firenco, kjer ga je čakalo novo razočaranje. Domovina se je bojevala z Viscontijem, doma so jo pa rvale vedne svade Riccijev z Albizziji. Uničen boli se poda Boccaccio 1372 v Napolj, kjer ga zopet sprejme prijatelj Mainardo de' Cavalcanti, pa tudi bivši njegovi prijatelji Ugo di San Severino, Niccolò de' Figli d' Orsoja, ljubica mladih dni kraljica Giovanna so ga vabili in podpirali, častili in slavili, dokler mu niso zopet obudili nekaj stare energije in optimizma. Iznova je odklonil ponovno vabilo prijatelja Petrarce, naj pride za vedno k njemu, odločil se je, da se vrne v Certaldo v svojo tiho hišo in svojo drago biblioteko — edino, kar mu je bilo ostalo od nekdanj precej uglednega bogastva.

Leta 1373. je moral pretrpeti še dokaj nevarno in komplicirano bolezen. Dobil je garje, črevesno vnetje, zaprtje slezenic in dušljivi kašelj, tako da je pričakoval svoj skorajšnji konec. Toda železna njegova natura je s pomočjo zdravnikov, ki jih je klical le nerad in v skrajni sili, premagala to nevarno bolezen ter mu dovolila, da se je, še slaboten, posvetil novemu važnemu delu, h kojemu ga je pozval firenški senat. —

(Dalje prihodnjič.)

Knafličevi razjori so časih na hudo zasukanu

Ivan Albreht:

Pri mrliču.

Tako je ležal pred menoj ves bled in nem med svečami. Na licu trud in mir.

Privzdignil sem mu trde, mrzle veke in vprašal sem ga trepetaje:

„Povej, kako je zdaj s teboj . . .“

Stekleni blesk oči strmel je v strop:

„Ne smem!“ *Napax bi me bilo — je malo prim*

Jos. Premk:

Ona je plačala.

Andrej Kačon je bil kovač, silen kakor lev; kadar je pelo ob razbeljeno železo njegovo kladivo, je vedela vsa tovarna, da nabija Kačon. Drugače pa je bil miroljuben in tih človek. Pred dvema leti se je oženil, ravno na svoj osemindvajseti rojstni dan. Potikanje pri tujih ljudeh mu ni ugajalo; kamor je prišel se mu je zdelo slabše. Pred leti se je seznanil z Ano, lepo temnolaso žensko in od tedaj je mislil noč in dan, kako bi si čim prej ustanovil domače ognjišče. Ona je bila razsodnejša, razložila mu je, da stvar ne gre tako hitro, ampak v enem letu je Kačon prihranil toliko, da sta kupila opravo in kar je bilo treba, in zdaj je bila pri volji tudi Ana. Toda kmalu po poroki je opazila, da Kačon igra. Ob sobotnih večerih se je navadno zakasnil, in tako se je nekoč napatila in ga pričela iskati po krčmah. Izvedeti je hotela, kje se potika in s kako družbo; a kar je videla tisti večer, ji ni bilo nič kaj po volji. V zakajeni sobi so sedeli čisto tam v kotu kvartopirci in med njimi je bil tudi Andrej Kačon. Zamišljen je bil v igro in je ni opazil; ko pa se je ozrl in jo je zagledal, je bil naenkrat ves v zadregi. Plačal je in je odšel z njo proti domu; kjer mu je Ana povedala odločno, da tega ne trpi. In Andrej Kačon jo je ubogal. Odslej je prihajal tudi ob sobotah naravnost domov; tudi denarja ji je prinašal več nego prej, in Ana je postala zopet zadovoljna in vesela. Nekoliko pred obletnico njune poroke mu je porodila sina, ki sta ga krstila za Antona, in zdaj je bila njuna sreča še večja. Neko soboto pa se je zopet zgodilo, da je prišel Andrej domov šele proti enajsti uri. Ana je že spala; a drugi dan ji je pripovedoval, da so imeli sestanek zaradi nekega društva, a ko ji je dal denar, ga je bilo polovico manj nego drugače. Molčala je in začutila je do njega mržnjo in srd, kajti vedela je da laže . . . In molčala je ves teden. Prihodnjo soboto pa je prišel Andrej Kačon naravnost domov in je položil na mizo ves zaslužek. Ani se je obraz nekoliko razjasnil, bila pa je še vedno kaj redkobesedna; Andrej Kačon ji je sicer obljubljal, da se nikoli več ne dotakne kart, ampak Ana je poznala njegove obljube in mu ni verjela. In res je grešil Kačon že čez tri tedne. Prišel je domov šele proti jutru, in ko ga je Ana vprašala po denarju, je nekaj časa molčal, potem

pa je dejal, da je moral plačati nujne dolgove. „Ali doma ni nujnih dolgov?“ ga je vprašala Ana pikro.

„Dolgov? Jaz ne vem za nje —“

„Tako! Kako pa boš plačal danes stanarino? Saj sva itak že zadnja?“

Kačon je pogledal mrko v tla in ije napravil šobo, kakor da ga ošteva žena po krivici.

„In kaj bomo jedli ves teden,“ je dodala in mu obrnila hrbet, in to je bilo Kačonu najhuje. Ako je zaslutil, da ga prezira in zaničuje, ga je zbolela v srcu vedno bojazen, da mu je nezvesta. In to njegovo ljubosumnost je krepil gospodar s svojimi pogostimi poseti bolj in bolj. Sicer po svoji zunanosti ni bil videti ravno nevaren, kajti obraz je imel zabuhel, svetil se mu je višnjevkastordeče, in poleg tega je bila posuta njegova koža nagosto z drobnimi mozolčki. Ampak vendar je včasih zagledal kar naenkrat njegov obraz sredi dela, na cesti ali koderkoli, in ob takih prilikah si je silno zaželel domov . . . Naposled ni mogel drugače, da je opomnil Ano na te gospodarjeve posete in njegovo laskanje. Ampak Ana se je zasmejala in iz njegovega srca je izginil vsak strah in vsaka ljubosumnost. Ko pa ga je opoldne ali zvečer, ko je prišel domov, zopet našel pri Ani, je bilo z njegovim mirom naenkrat pri kraju. Zato se je odločil, da se preseli. Tudi Ani je povedal ta svoj sklep in Ana je bila zadovoljna; toda zadnje dni je Andrej Kačon o selitvi molčal, kakor da je čisto pozabil, kaj in kako je sklenil, Ana pa ga tudi ni opominjala, ker še tukaj nista plačala stanarine. In ravno to je bilo, kar je prisililo Kačona k molku, zakaj ko bi odpovedal stanovanje, ne da bi bil plačal dolžno stanarino, bi mu gospodar gotovo napravil kake sitnosti, tako pa bo morda le še počakal en teden. Toda kljub temu upanju se je moral baviti Andrej Kačon tisti dan z zelo neprijetnimi mislimi. Premišljeval je, kje bi si izposodil vsaj toliko, da bi imela Ana do sobote za kuho; toda usmilila se ga ni nobena srečna misel, pač pa ga je prestrašilo spoznanje, da prihodnjo soboto tudi ne bo imel toliko denarja, da bi plačal stanovanje.

Andrej Kačon je legel na posteljo in se je zagledal v strop. Črne misli so se podile preko njegovih možgan, preklinjal je sebe in svojo slabost, karte in tovaršijo, ampak vse to ni izboljšalo njegovega neprijetnega položaja. Ana je hodila mimo njega molče ves dan; šele proti večeru ga je hladno opomnila:

„Kdaj misliš plačati stanarino?“

Kačon je bil presenečen in je nekaj časa molčal.

„Gospodar je tirjal in zelo osorno —“

„Čudno, navadno on ni osoren, posebno s teboj ne —“

Ona ga je pogledala mrko in skoro je bilo v njenem obrazu nekoliko osuplosti.

„Delaj kakor hočeš, ampak glej, da naju ne vržejo na cesto.“

„V soboto plačam gotovo,“ ji je zatrdil. „Kolikor bo primanjkovalo poleg mojega zaslužka, si izposodim.“

„In kako bova živela ta teden?“

Andrej Kačon je zopet molčal. V zadregi je upiral oči v tla in bil je videti ves brez moči, da se je menda zasmilil celo Ani, kajti okrenila se je in ga ni več nadlegovala.

In zdaj se je pričel Kačonov križev teden. Ko je sedel pri večerji, mu je bilo sitno in neprijetno, kakor da je vse tisto milodar iz usmiljenja; kajti bil je prepričan, da si je izposodila Ana pri kaki sosedni stranki, da je kuhala kakor drugače. Sram ga je bilo in bal se jo je vprašati, kam se je zatekla, Ana pa je tudi molčala in je bila videti zelo zamišljena. Celu pobledela je zadnji čas in pod očmi so se ji raztegnili neprijazni kolobarji.

Andrej Kačon je videl vse to in njegova skrb in bol je bila tem večja. Ponoči, ko ni bilo spanja od nikoder, je premišljeval, kako bi napravil v soboto, in premišljevala je menda tudi Ana, kajti premetavala se je na postelji nemirno; toda vse njegovo premišljevanje je bilo brezplodno: povprašal je že marsikoga, če bi mu posodil toliko in toliko, ampak marsikdo mu je smehljaje povedal iste želje, drugi pa so se izgovorili, kakor so se pač mogli in znali. Končno je sklenil, da ne poprosi nikogar več. Čemu bi se po nepotrebnem poniževal in se dajal ljudem v jezike; saj se razvozlja ta nesrečni vozle morda ravno zadnji hip, ko bo viselo vse takorekoč že na niti . . . Tako se je tolažil, ker se ni mogel drugače; ampak ta tolažba mu je bila v zelo majhno uteho. In sredi takih in enakih skrbi ga je prestrašil pogosto še gospodarjev obraz. Sicer je zaupal Ani, ampak popolnoma se le ni mogel otresti te črne misli. Bogve, kaj ji obljublja . . . posebno sedaj, ko ve, da je nastala med njima jeza in razprtija. Čisto gotovo izrablja ta ugodni čas . . . Ampak Ana se mu je zdela zopet prepoštena . . . Končno je prišla sobota in Andrej Kačon je dobil svoj zaslužek. Preštel je dvakrat, trikrat, računal in mislil tako in tako, ampak kakorkoli je prešteval in obračal tiste svetle krone, jih je bilo premalo, trikrat premalo in še več . . . Kaj bi s tem, ko ni za nikamor, in Andrej Kačon se je pričel pečati

s tisto mislijo, ki mu je že dopoldne obljubljala rešitev iz te neprijetne zadeve. Nikoli se še ni zgodilo, da bi pri kartah ne dobil; napačno je bilo le, da je potem igral še dalje in — izgubil. Za tisti večer se je odločil, da odide takoj, ko bo le količkaj na dobičku. Mogoče pa mu je namenjeno, da priigra celo več, nego mu je potreba.

Ko je stopil v krčmo, je bila njegova miza še prazna; tudi drugih gostov ni bilo in natararica je slonela pri oknu in dremala.

Kačon je naročil piva, kajti grlo mu je bilo polno tovarniškega prahu in žejalo ga silno že vse popoldne.

Potem so pričeli prihajati tudi drugi, in ko je natararica prižgala luč, je bila miza že zasedena.

Krčmar je prinesel karte. Kačon je delil, a roka se mu je tresla in tudi trepalnice so mu utripale nemirno; potem pa se je zamislil in pričel igrati kar najbolj preišljeno. Toda do enajste ure se mu sreča ni hotela nasmehniti, bil je vedno nekako ob svojem; potem pa je pričel dobivati, a naenkrat je zopet izgubil. Rdečica mu je udarila v lice in pričel je igrati s silno strastjo; toda izgubil je tudi drugič in tretjič.

Krčmar je naznanil policijsko uro in vsa družba se je napotila v predmestno kavarno, kamor so zahajali vsako soboto. Kačon je hodil med njimi molče, mislil je na dom in Ano, na gospodarja in stanarino, zato mu je gorela v srcu želja, da bi mu naklonila usoda srečne karte; toda v kavarni se mu je približala sreča samo enkrat, drugače se ga je držala nesreča kakor klop. — —

Ko je stopil iz kavarne, se mu je zavrtelo v glavi, da se je moral nasloniti ob zid. Pijan ni bil, ampak glava mu je bila kakor nagačena z vročim svinčcem, vse njegove misli pa so silile v obup . . .

— Kam sedaj, brez denarja — je pomislil naposled. — Domov ne, prej ne, da prinese, kakor je obljubil. Ampak da bi pustil Ano samo? —

In Andrej Kačon je postal naenkrat silno ljubosumen. Z naglimi koraki se je napotil proti domu; pred vrati pa mu je zopet upadel pogum in pričel se je plaho ozirati gorindol po ulici.

Nad strehami se je že motno svetlikalo, jutro je pozdravljalo od vztoka, in Andrej Kačon je gledal v to jutranjo luč, obraz pa mu je bleдел in ustnice so mu trepetale.

— Kaj naj ji reče, da bi bila potolažena, kako naj napravi, da se odreši teh črnih skrbi? —

Slonel je na vratih z očmi uprtimi v tla, potem pa se je vdal v usodo in počasi in pazno vtaknil ključ v ključavnico. Pred svojim stanovanjem pa je zopet postal. Počasi, silno počasi je pritisnil na kljuko in odprl vrata popolnoma neslišno. Prižgal je žveplenko in ob slabotnem svitu je vendar opazil, da so vrata v sobo samo priprta. Slekkel se je v kuhinji, zložil vse skupaj na stol, potem pa se je splazil v sobo tiho kakor mačka. Koncem postelje je postal ter prisluhnil, toda Ana je dihala globoko in enakomerno. Kačon je bil prepričan, da spi. Ko je zašumela njegova odeja, se je sicer obrnila, ampak spala je dalje in iz tega je sklepal, da je gotovo dolgo čula. Čakala ga je vsa v strahu, ali pa je morda prišel gospodar in se ji zopet dobriklal s tistimi laskavimi besedami in še bogve kako . . . Težko mu je postalo pri srcu; toda naposled je vendar zaspal in se prebudil šele opoldne, ko ga je stresla Ana krepko za ramo.

„Vstani! Kosilo je na mizi!“

Nato je odšla v kuhinjo brez vsake nadaljne besede.

Andrej Kačon je gledal za njo in ni vedel, ali je razumel prav ali ne. Vstal je in se opravil. Ko pa je stopil plaho v kuhinjo, je obstal začudenja na pragu.

Na mizi je vabila pečena gos, Ana pa je stala ob štedilniku in se ni ozrla nikamor.

„Kaj je to?“ je zajecjal naposled Kačon in kazal na mizo. „Od kod in zakaj?!“

Ana je zamahnila z desnico in je dejala s težkim glasom:

„Sedi k mizi brez skrbi! Tudi stanovanje je že plačano —“

„Ti! . . . Ti! . . .“

Kačonu se je zabliskalo v očeh in je stopil proti njej s stisnjenimi pestmi; potem pa se naenkrat okrenil in odšel opotekaje se v sobo. Tam se je vrgel na posteljo in je zajokal kakor otrok . . .

M. Z. Jug:

Moja obleka.

Spomnim se včasih te zgodbe in vselej me zaskelijo oči, a zdi se mi vendar, da je moje srce kakor iz svinca.

Napotila sva se z očetom v Reko, da bi prodala zadnje materino imetje, zadnjo njeno zlatnino. Ko sem deval v žep škatljico s poročnim prstanom, sem videl, da so bile vse solzne materine oči in takrat mi je bilo, da bi iztrgal iz prsi svoje srce in ga prodal . . .

Čul sem še, kako je rekel oče:

„Ko prinesem denar, vrzi skopuhi tiste bore solde, nato ne kupuj več tam . . .“

In šla sva, oba molčeča in tiha, v srcu žalost in žalost v očeh. Vedel sem, da je bolj meni in očetu kakor materi krvavelo srce. Gledala je za nama, in ko sva bila že na kolodvoru, sem jo videl, kako je stala pri oknu. Tiha sva sedela v kupeju, in ko je prišel vlak na plano, sva videla na oknih našega stanovanja kup belih robcev, ki so se zibali v vetru. Mati in moje sestre so stale tam in so naju pozdravljale.

Nato sem stopil na hodnik in se ozrl včasih naskrivaj v kupé. Oče je sedel v kotu, solnce je svetilo na njegov obraz. Komolca je imel uprta ob kolena, brado je držal v dlaneh in je nemo strmel predse. Njegove oči so bile motne, topo so gledale in brezizrazno. Vsa skrb je bila zapisana na čelu.

V mestu je bila od zlatarja do zlatarja najina pot in prodala sva naposled pri židu vse skupaj za sto kron.

Ko sva hodila po ulicah in sem videl, kako se ozirajo ljudje na mojo obleko, se me je polastila čudna želja.

„Obleke bi mi bilo treba,“ sem pošepnil tiho in boječe.

Oče me je slišal.

„Da, obleke bi ti bilo treba . . . ali kako . . . saj veš . . .“

Naprej pa nisem slišal, ali razumel sem ga. In takrat mi je še močnejše privrela želja z vso svojo zlobnostjo in rekel sem glasneje:

„Pa mi jo kupite za ta denar . . . za materin denar . . .“

Stopila sva v trgovino in kupila obleko za trideset kron.

„Toliko sem dobil za materin prstan . . . zdaj imaš ti obleko . . .“

Ves popoldan nisva ne jedla ne pila; čutil sem, kako se mi je oglašalo v želodcu, ali očetu nisem rekel ničesar.

Opolnoči sva prišla domov. Mati je sedela pri mizi in šivala ob motni svetilki. In prva njena beseda je bila:

„Ali sta večerjala?“

Oče je pogledal name in vso boleost sem videl v njegovih očeh.

„Sva,“ sem odgovoril tiho; zakaj sram me je bilo, da sem kradel svoji materi.

„Koliko sta dobila za vse?“

„Sto kron,“ je rekel oče. „In njemu sem kupil obleko . . . potreben je bil . . .“

Materi se je razjasnil obraz, videl sem, da so bile njene oči vse svetle veselja.

Oče je položil na mizo sedemdeset kron in je rekel:

„Na, s tem plačaj!“

Mati je gledala na mizo, tudi oče je gledal tja. Tam je bil denar, oba sta strmela vanj z motnimi očmi, luč je sijala na obraza in zdelo se mi je, da pada bleda svetloba sveč na mrtvaški oder . . .

S tihim, mirnim glasom je rekla mati:

„Ali kaj poreče v trgovini? Sto kron ji moram dati . . . in vendar vem, da je bil potreben . . .“

Vedel sem, da je hotela reči:

„Mislila sem, da boš plačal obleko iz svojega.“

Očetov obraz je bil še bledejši.

„Ah, saj veš, kako je . . . plačal bi bil obleko iz svojega . . . in potreben je bil . . .“

Mati je pogledala na mojo obleko, ki sem jo bil razvil iz zavoja in tresel sem se. Ali njen obraz se je razjasnil nenadoma in kakor veselje je zasijalo iz njenih oči; zakaj lepa je bila moja obleka, kupljena za materino poslednje in najdražje imetje, za njen poročni prstan. In mati je mislila, da sem jo zaslužil in veselje je zasijalo iz njenih oči:

„Da . . . prav si imel, da si kupil, potreben je bil . . .“

Pogledal sem ji v obraz, videl sem, kako me je gledala z veselim in ljubeznivim obrazom in hotel sem, da bi jo objel krog vratu in bi se razjokal na njenem ljubečem srcu. Hotel sem ji reči nekaj ljubega, nad vse sladkega, ali tiščalo me je v grlu, kakor stok se je izvilo iz prsi.

Pogledal sem na obleko, zazibala se je luč pred menoj, zasklelo me je v očeh in obrnil sem se v zid.

J. Wester:

Misli ob Literarni pratiki.¹

Iznad oblakov dol po nebeških stopnicah stopa dvanajstorica mož. Ali so apostoli? Nimajo svetniškega sijaja. Ali so slovenski literatje? Če so prišli v nebesa, se ne bodo več vračali v to dolino solz, ki jo imenujemo slovensko domovino. Dvanajstero mesecev je to, kar je narisal H. Smrekar na platnice „Literarne pratike za 1914. leto“. Le pogledjte Januarja v gorkem kožuhu in debelih rokavicah, s kapuco čez glavo, z oledenelo gorjačo v desnici! Našitki ob robu rokava pričajo, da je gospodar zgolj snega in mraza; brada mu je kakor otrpla od ledenih sveč. April je že razoglav; vihar mu brije skoz grivo in brado in hudo se drži, oprijemajoč se z obema rokama palice krivulje. In tako dalje gre ta vrsta, dokler se zadnji, December, zopet ne priliči prvemu.

Tako so se napotili med nas ti možje, oprezno stopáje in nezaupno zroč v svet, češ, kako nas bodo sprejeli, kako se nam bo godilo.

Mi pa vas iskreno pozdravljamo, kakor kolednike, srečo prorokujoče in — upajmo — srečo noseče. Dobro došli med nami!

* * *

Nenavadno lepa knjiga je ta Pratika. Koliko pratik in koledarjev smo že doživeli, koliko almanahov smo že videli, listali in brali, a takega novoletnega knjižnega darú pri nas doslej še ni bilo. *7. Jul 99 florenca*

Pred menoj leži „Nova krainska pratica na to leitu MDCCLXXI“. Kakor revno, nebogljeno dete v primeri s košato, lepo opremljeno, ponosno gospo, letošnja Literarno pratiko. Predočimo naj vam to 143 let staro knjižico: oblika v šestnajsterki, kakor je ima še vedno izhajajoča Velika pratika Blaznikova. Nikjer v razvoju našega kulturnega življenja se ni ohranilo toliko starinsko častitljivega kakor baš v obliki pratike. To je potrebno: preprost človek bi videl v bistveni premembi vnanjosti tudi premembo notranjosti; pratikarske stvari pa se ne smejo prevrednotiti. — Vsakemu mesecu pripadata po dve strani: na prvi zavzema gornjo polovico vinjeta s solnčnim znamenjem na sredi, na obeh koncih pa so prizori iz kmetskega

¹ Na svetlo dala Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani. M. 40. XXX+181 str. Vez. 5 K.

življenja; na spodnji polovici je zabeležena prva dekada meseca, navadno s petero svetniškimi podobami; pod temi so v dveh redéh znaki za vreme in znamenja za domače opravke, v tretji redi so znaki za dneve: črni trikotji za delavnike ter rdeče lise za nedelje in praznike; v četrti vrsti pa so razvrščena nebesna znamenja. In ista razvrstitev se ponavlja na drugi strani v dveh dekadah; zadnja šteje seveda tudi po 11, oz. 8 ali 9 dni, kakor je pač mesec. Tako obliko ima tudi današnja kmetijska pratika, le da so znaki bolj zaokroženi, stilizirani; tam n. pr. pomeni širokokrajnat klobuk „toplu ali lepu“, zdaj pa imamo namesto tega znaka zvrnjeno osmico. Kako čudno se je staro znamenje za veter — človeška glava nabuhlih lic, pihajoča iz sebe sapo — tekom stoletja in desetletij izpremenilo v vetrnico v današnji pratiki! Nad vse zanimivi so v starinski pratiki znaki, kdaj je dobro žilo puščati, kdaj rožičke staviti, „kupice puščati“, kdaj se je dobro „arcnovati“, kdaj otroke odstavljeti, kdaj lase striči, lov „držati“, les sekati, orati, sejati, saditi. Verem odsev nekdanje praznovernosti in vere v pratikarsko laži-vedo! Dnevi še niso označeni s številkami. Kdo bi jih bil znal brati? In čemu? Saj se je čas štel po mesecih, praznikih, nedeljah in obče znanih svetnikih. Kako domače se še dandanes sliši: o sv. Neži, o sv. Jurju, v pasjih dneh! Šele od l. 1788 dalje so dnevi v pratiki označeni tudi s številkami. Saj naši predniki niso znali več samo na prste šteti; ljudska šola, ustanovljena od Marije Terezije in pospeševana od njenega naslednika cesarja Jožefa II., je že kazala svoje uspehe in knjižice Marka Pohlina, razboritega avguštinskega meniha, so odpirale oči dotlej neukemu ljudstvu. Tudi tista čarovna znamenja, kdaj naj se kri pušča i. t. d., so izginila; francoska prosvetljenost je z medlimi žarki posvetila tudi v naše tedaj zapuščene pokrajine.

In tako je ostala ta Pratika v šestnajsterki bistveno neizpremenjena vseskoz do našega časa, do letos in ostane še naprej — niso je zatrle časov sile in je tudi ne bodo. Pomislimo: l. 1725 je bila natisnjena menda prva slovenska pratika v tej obliki v Augsburgu — Trubarjev Slovenski koledar iz l. 1582. bodi le mimogrede omenjen — in vrsta se je nadaljevala nepretrgano skoz obe stoletji, dasi je izhajala pri raznih tiskarjih, pri Egerju, Merku, Rezerju, Kleinmayrju (od l. 1818 do 1831), dokler ni končno Blaznikova tiskarna dobila nekak pratikarski privilegij, posebno od l. 1845, ko je pričela izhajati Velika pratika kot izdaja c. kr. kmetijske družbe kranjske. Sicer je po smrti tiskarja Blaznika in pratikarskega urednika Blaža

Potočnika (l. 1872) začel izdajati Kleinmayr „Slovensko pratiko“ iste oblike in slične vsebine, l. 1901 pa Katoliška tiskarna „Družinsko pratiko“, tako da zdaj kar tri med seboj tekmujejo. Pratik za preprosti narod nam torej ni nikdar manjkalo.

Toda možje, ki jim je bilo do probeje narodne zavešti in ljudske izobrazbe, se niso zadovoljevali s to knjižico, služečo pred vsem vsakdanji potrebi, praktični svrhi. V mislih sta nam dva taka kulturna delavca: Valentin Vodnik in dr. Janez Bleiweis. Prvi je po naročilu svojih mentorjev, barona Žige Zoisa in Antona Linharta, priredil za l. 1795. znamenito Veliko pratiko in ji dal obliko podobno našim večjim koledarjem. Tu ni več tistih pratikarskih, svetniških podob, ki so bile večinoma spački, zamazane karikature; zato pa je sprejel v besedilo tudi poučne sestavke: „Hišne opravila za vsaki mejsic“, znano klasično-naivno „Popisovanje krajnske dežele“, „Od spoznanja tiga vremena“; đodal je seveda tudi „Semnje kranjske dežele“, vmes pa vrnil svojo bodrilno pesem „Kranjc, tvoja zemlja je zdrava“; o nje zadnjih verzih:

„Leniga čaka strgan rokal,
Palca beraška, prazen bočal“.

piše Zois, da sta več vredna kakor sto pridig in več kakor stotisoč pesmic; taki verzi da ostanejo večno.

Še za dve leti, za 1796 in 1797, je izšla Vodnikova pratika, sedaj že z mesečnimi epigrami in ugankami. Drugi letnik ima tudi voščilno pesem, predhodnico kolede v naši Literarni pratiki. Iz nje zadnjih vrstic odmeva pesnikova tožba, da pratika ni zbudila tistega zanimanja, ki bi ji ga bilo treba za njen obstanek. Nekako trpkonagajivo vošči

„Gospodi nu kmetam polno mošnico,
De b' lohka za pratko dali petico;
Aku pak ima per lanskim obstat,
more it trebuh moj k herbtu vasvát“.

Še je zapel Vodnik v tretjem letniku svojim rojakom o „Zadovoljnem Kranjcu“, leto 1797. je minilo in pratike je bilo konec.

Malo več sreče, a tudi ne stalne, je imel Bleiweis s svojimi Koledarčki za leta 1852 do 1856. Lične knjižice so ti drobni almanahi v pozno-biedermaierski obliki, s skrbno izbrano vsebino poučnega in zabavnega značaja. Zanimivo je Posvečenje v letniku 1852. Tu se obrača Bleiweis ne samo do Slovencev-domorodcev, ampak še bolj do „milih domorodk“. Njegova iskrena želja je, „da bi tudi hčerke naše mile matere Slave Koledarčik prijazno sprejele

— naj mu dobrovoljno odločijo mestice med ličnimi almanahi ptujih jezikov. Saj je krotak kakor ves narod njegov in ne sovraži nikogar“. O ti blažena krotkost, o ti preblažena ponižnost, trikrat blažena pohlevnost! Ta lastnost naj bi bila naš ponos? Zakaj je bil tako sentimentalno skromen mož „oče slovenskega naroda“?

Vsekakor je imel Bleiweis najboljši namen, ko je skušal pridobiti tudi ženstvo za tedaj probujeno, živo slovensko stvar. „Kakor gospodinja hiši tri vogle podpira, tako tudi naše mile domorodke — oj, da bi jih brez števila veliko bilo! — znajo biti slovenšini močna podpora. — Prepričale se bojo, da tudi jezik častitljive matere Slave je lep, da tudi slavenske pesmi so lepe“. To so bile vabljuje besede! Kot vzor poezije je prinesel prvi letnik Koseskega sonet „Potazba“ iz l. 1818, prvi slovenski sonet, sploh prvo pesem Koseskega, še sedmošolca, nato pa zadnjo Prešernovo, „iz njegove še nikjer natisnjene zapuščine“, — Parizino, s priporočilno pripombo: „Nadjamo se, da bojo častiti bravci in bravke poslednjo pesem našiga prezgodaj umerliga pesnika z veliko radostjo sprejeli“. Kako diplomatično je znal Bleiweis pritegniti k sebi občudovalce visokodoneče, ~~dobneče~~ Muze Koseskega in častilce tedaj še nevarnih in kočljivih Poezij Prešernovih! ~~A~~ ~~b~~ ~~o~~ ~~b~~ ~~e~~ ~~n~~ ~~i~~ ~~g~~ ~~o~~ ~~s~~ ~~l~~ ~~i~~ ~~s~~ ~~e~~ ~~n~~ ~~e~~ ~~n~~ ~~e~~ ~~s~~ ~~e~~ ~~n~~ ~~e~~ ~~d~~ ~~a~~ ~~d~~ ~~o~~ ~~s~~ ~~p~~ ~~r~~ ~~a~~ ~~v~~ ~~i~~ ~~t~~ ~~i~~ ~~v~~ ~~u~~ ~~b~~ ~~r~~ ~~a~~ ~~n~~ ~~o~~ ~~s~~ ~~o~~ ~~g~~ ~~l~~ ~~a~~ ~~s~~ ~~j~~ ~~e~~: ~~t~~ ~~a~~ ~~„~~ ~~v~~ ~~o~~ ~~t~~ ~~l~~ ~~o~~ ~~d~~ ~~o~~ ~~n~~ ~~i~~ ~~“~~ — ~~t~~ ~~u~~ ~~„~~ ~~s~~ ~~t~~ ~~r~~ ~~u~~ ~~n~~ ~~e~~ ~~„~~ ~~m~~ ~~i~~ ~~l~~ ~~o~~ ~~s~~ ~~e~~ ~~g~~ ~~l~~ ~~a~~ ~~s~~ ~~i~~ ~~t~~ ~~e~~ ~~“~~.

Sest let so se držali Bleiweisovi Koledarčki, te lične knjižice, namenjene zlasti slovenskemu meščanstvu in boljšim krogom slovenske družbe. Za njimi pa je začela izdajati Družba sv. Mohorja z l. 1858 pod Janežičevim uredništvom Slovensko koledo, ki je posihmal ostala kot najpopularnejša družbena knjiga pod imenom Koledar. Poleg malih pratik je ta vsakoletni zbornik najbolj priljubljena Mohorska knjiga. Kdo ve, koliko tisoč članov si je pridobila Družba baš radi te knjige! Sicer je tudi Slovenska Matica poskusila s koledarji in glasno priča o priljubljenosti te vrste knjig dejstvo, da je bila prva Matična publikacija „Koledar slovenski za l. 1865“. S tem almanahom ~~si~~ pričeli pridobivati člane mladi znanstveni in slovstveni družbi; poznejši Letopisi so se razvili iz Koledarjev prvih pet let Matičnega delovanja. S smrtjo Matičinega koledarnika Petra Hicingerja (1867) je prenehal tudi Koledar.

Tako vidimo, da so koledarski pojavi v naši slovstveni zgodovini nekaj nad vse značilnega: da se je prvotno edino praktična — pratikarska — vsebina omejevala vedno bolj le na najpotrebnejše, dočim so leposlovni sestavki v vezani in nevezani besedi dobivali vedno več prostora, tako da lahko vse te književne pojave

— razen tradicionalne kmetske pratike — nazivljemo almanaha. Pregled vseh del te vrste skozi celo stoletje od Vodnikove Pratique do l. 1895 je natančno podal Jos. Benkovič v Dom in Svetu l. 1895.

* * *

Cvet naše moderne se je združil in izdal v almanahu, kakršnega še ni bilo med nami, zbirko svojih del. Skoro vsi znani in priznani slovstveniki so prispevali s pesmimi, črticami, novelami, esejji. Pa vendar ne vsi. Kje je ostal Cankar? Zakaj ni Finžgarja, zakaj ne Murnika, Novačana, Pastuškina? Literarna pratika za 1914. leto ni popolna: v njej ni obsežen ves cvet slovenske vezane in nevezane besede. Zato je prav, da vabi založništvo in uredništvo v predgovoru vse dobre pesnike, pisatelje in esejiste, naj vsak po svoje prispevajo. Literarna pratika naj bi postala vsakoletna parada naših slovstvenikov; občinstvo bi se je veselilo in kritika bi je radovedno pričakovala.

Letos prvačita med pesniki Župančič in Golar. Župančič in njegovi napisi za mesece — dvanajst biserov, nasutih med individualno izrazite risbe Smrekarjeve fantazije. To je poezija misli, hrepenenja in veselja do življenja. Malo besed — saj so epigrami — a tako krepko zvené ko jeklo ob kamnu: iskre so, izkresane ob granitu njegove „Pesmi mladine“. Kakor bi odmevali iz njih Horacijevi nazori o življenju.

„Zametlo pot nam brez sledov,
in vendar moramo naprej;
veselo stopi, brate, glej:
tvoj pot gre v celo, čist in nov.“

Ali:

„Pojdi med grobove,
tiho požaluj,
a ne izprašuj,
živec; svoje dneve
brez mrličev snuj.“

Kako detoustni še so epigrami Vodnikovi v Veliki pratiki za leto 1796! Robati bi nam bili dandanes verzi, kakor:

„Kratek je pust; ročnu pobašte žene;
kratek je ples; kvatre zakonske dolgé.“

A pomislimo! Med tem je preteklo malone stoindevajset let; peti človeški rod že nastopa, odkar je Vodnik pričel likati naš pesniški jezik, on, ki je „vselej želel, kranjski jezik čeden narediti“.

Župančičeva je tudi uvodna „Koleda“, njegovo novoletno voščilo. „Vihar“ in „Ob jezeru“ ste ubranostni sliki, ki mu jih je vdihnil vihar na Blejskem jezeru in pogled na to „podoba raja“ v somraku, ko se prižigajo in utrinjajo zvezde. „Na grobu“ pa je balada, kakršni po jedrini besed in bridkosti misli nimamo podobne: tri kitice treh vrstic, trije momenti polni tragike — epična tercina.

Golar pa je vesel fant-poet. Kaj bi ne bil, ko vidi v življenju, v naravi toliko lepote, ki so zanjo slepci-filistri nedovzetni! Kako anakreontsko vesela je njegova „Se ena koleda“! V pristnem koledniškem slogu želi srečo ljudem dobre volje, prav tako kakor sebi in vsem pratikarjem. V „Juniju“ čutiš dehtečo, v solncu se kopajočo, v srečni ubranosti drhtečo naravo junijevega dne. In te slike!

— „Ko rdeča zarja čez polje
se detelja razliva“ —

„Škrjanček-brat v nebeško sinj
na zlati pesmi pluje,
v oblačkih si je gnezdo splel,
tam z ljubico svatuje“.

In „Pesem o devici Peregrini“ je fantovski slavospev dekletu; himna bi ne bila lepša. Ta čudoviti oris poletnega jutra na pisarnem polju! In devica Peregrina —

„— grozd so ji nedra
in lilij planina.
Ko kresna roža
ji ustne dehtijo,
in kresni ji ognji
na licih gorijo.“

Kakor rečeno, pesnik Golar se je v Pratici dobro postavil. Ima še štiri pesmice. Berite „Poleti“, „Deviška“, „Čarne tvoje so oči“ in povejte mi, ali ne zveni iz njih pristna lirika brez sentimentalne sladkobe, brez svetobolnega razglabljanja! 94

Maister je zapel „Vasovalca“: fantje na vasi pevajo, vasujejo, utihnejo. Iz ostaline Aleksandrova-Murna je otel urednik dve pesmici, ki se dobro podajeta v ta moderni almanah.

* * *

Vrsti pripovednih koledarnikov načeluje Govekar. Objavil je iz tajnosti svojega velikega romana, čigar naslov nam še ni prišel do vednosti, odlomek „S francosko trikoloro“ in priznati

mu moramo, da je ta črtica iz dobe francoskega prodiranja v naših krajih nad vse izborna uspela, tako da tudi po svoji vrednosti sodi na čelo vsem leposlovnim člankom tega almanaha. Dejanje se vrši v Postojni ob času, ko prihaja francoska armada sem od Italije in zasede za nekaj dni to sedaj še mlado mesto, tedaj središče notranjskega okrožja. Obširnost pripovedovanja sicer priča, da je črtica le odlomek na širni podlagi zasnovanega romana, a vendar so vsi prizori, kakor so mnogolični, tako lepo zaokroženi v enotno pestro sliko, da moramo pisatelju čestitati. Kako živo je orisan strah Postojnčanov — dandanes gotovo niso več tako bojzljivi — pred prodirajočimi francoskimi četami; kako značilna je tista trojica mož, ki grede Muratu nasproti, da se mu poklonijo; kako drastično dovtipen je prizor v cerkvi sv. Danijela, kjer se francoski topničar pogovarja s svojim patronom; kako bujno je opisana družba in nje razgovor v postojnskem župnišču in kako slikovit je prizor v cerkvi in ob cerkvi, ko blagoslavlja župnik Wenigar pri službi božji zbrane francoske konjenike in grenadirje! „Pa se je okrenil župnik ter dejal: Idite, maša je minila! In nato se je globoko sklonil pred oltarjem, po cerkvi so zarožljale sablje, zabobnela kopita pušk in zazvonkljale ostroge; vsa vojska je padla na kolena. Župnik pa je široko razpel in dvignil svoje roke, se obrnil, se par hipov zagledal v pestrobojno množico, ki je klečala pred njim, ter jo blagoslovil. — Ko je hitel v zakristijo, so zapeli pred cerkvijo nešteti bojni rogovi; peli in vriskali so, da je odmevalo od hribov in šum v brezkončnih jekah . . .“ Da, takih povestic, kakor je Govekarjeva, bi naj bilo še več v pratiki. Želel bi, da si vsak zavedni Notranjec kupi Pratico že zaradi „Francoske trikolore“; lep spomin mu bo na njegovo lepo domače mesto, kakor slavospev krasu te pokrajine in njene zanimive zgodovine.

Povsem drugega žanra je Vladimirja Levstika „Okvir brez slike“. Tu pripoveduje s francosko lahkotnostjo žalostno povest iz našega šentpeterskega predmestja ter virtuozno priše filistrsko okolje, v katerem se odigrava življenje zakonskega para poštnega kontrolorja Tlakarja. Marsikaka poteza meri na banalnost naše malomestnosti in hinavščino navidezne častivrednosti.

Milčinski, ki pozna tako temeljito bistvo naših narodnih pripovedk in pravljic, je na podlagi znanih pravljjskih motivov spisal črtico „Kralj Matjaž“ ter ji vpletel višjo idejo: kralj Matjaž nas ne more odrešiti, dokler se ne odrečemo češčenju Kurenta, boga vina in razposajene veselosti.

Podlimbarskega „Tovariš Kládviček“ pa je vesela dogodba iz vojaškega življenja. Kakor je dejanje samo na sebi šegavo in mestoma primojduševsko, tako je ravno spričo tega zelo verjetno; pisatelju se ni bilo treba dosti izmišljovati. Seveda svoje povesti ni obtežil z globljimi mislimi; zato pa jo je okrasil z nekaterimi cvetkami iz bujnega vojaškega slovarja ter jo bogato opremil z izrodki korporalske hiperbolike.

Kakor otožna pastorka sameva med temi veseljaki Meškovo „Pismo“. Tinica je dobila pismo izza meje od svojega bratranca rezervista, da ji je umrl tam doli „v pesjanskih krajih“ ženin. Aktualnost lanskega leta je dala pisatelju snov za to elegično sliko; motiv ni nov, a Meško zna dati vsaki stvari značilno ubranost, ki že v prvih potezah izdaja, da je Meškova. Če si izbere še tako realistično zgodbo, izzveni pri njem sentimentalno. Meni n. pr. bi konec povesti brez zadnjih dveh vrstic bolj ugajal: „Le breze šumé“, tako bi se konec složno strnil z začetno mislijo. Ni treba, da breze še z besedami vmes posegajo.

Dr. Ivan Lah je prispeval dolensko povest „Vrag in Dolenjci“, ki spominja v dikciji in snovi na Trdinove bajke: Že več let ni bilo nobenega Dolenjca v pekel. Mlad vrag obljubi peklenškemu poglavarju, da spravi kmalu tudi Dolenjce v pregrehe, in res se mu posreči zasejati med Dolenjci napuh in ničemurnost, „začele so se zdražbe, prepiri, pravde, poboji, sovraštvo in žalostni časi“. Tako je menda še sedaj med našimi ljubimi rojaki, pa ne samo na Dolenjskem.

Kdo bi si bil mislil, da dobimo tudi mi kedaj svojega Chanteclera! In da bo C. Golar njegov avtor! Pa se je zgodilo, da nam je napisal čudno povest „Beli in rdeči petelin“. Primož, nekdanj finančar, samotari v razdrapani bajti koncem vasi. Edini tovariš mu je beli petelin. „Lepa si ptica, petelin! V tvojih drobnihi očeh se lesketajo in romajo polnočne zvezde svojo nebeško pot, na svetli klic tvojega grla se zbudi jutranja zarja in plane kakor deroča reka izza obzorja, in vijolična in srebrna in škrlatna povodenj se razlije po nebesih“. Do teh besed je beli petelin naš Chantecler. Toda ta ptič je bil — čujte — pijanec, pijanec kakor njegov gospodar Primož. Skupaj sta popivala, skupaj kolovratila, se pogovarjala in se tolažila. A petelin je črtil sosedovega Blažka, raztrgal mu je bil srajco dopetačo in zato se je stari Blaž grdobno maščeval. Ogrdil mu je petelina s kolomazom, da ni bil več podoben živemu bitju. Zato pa mu spusti pijani Primož „rdečega petelina“ na streho.

Bizarna povest je ta Golarjeva zgodba; preveč diši po žganju. „Steklenica je moja žena“, pravi Primož v svojem vrtočlavem monologu, „slivovka je pa njena duša“. Preveč praznih kvasi čudni svat Primož. Ali se zaveda, da je v uganki o Evi ponovil uganko iz Vel. pratike l. 1814? Torej prav za stoletnico. Ne, te vrste povesti bodo bralci spričo zoprnih prizorov odklanjali, čeprav so še tako živo in naravno orisani. Zato pa tudi res lepa mesta, kakor tisti nedosežno izraziti opis, kako se pojavlja in razvija plamen — rdeči petelin — na strehi, ne zabrišejo celotno nezadovoljivega vtiska.

Razočarala pa me je Milana Puglja „Grozovita in neverjetna zgodba“. Vem, da je Pugelj urednik te pratike in da se mora v tej lastnosti napram sebi kazati skromnejšega, da ne prekosi s svojim umotvorom drugih pisateljev pratikarjev, in da mora svoj spis postaviti zbirki na konec, a kljub temu bi smeli od njega pričakovati, da nas s tako fantastično dolgovestnostjo ne bo dolgočasil od početka do konca, če se bō sploh kdō do tega konca preongavil. Res je grozovita ta zgodba o pisatelju Skopcu in o mecenu Fekonji; kakor je Fekonja, mož slovečega imena, potegnil nadebudnega mladeniča Skopca, tako se je posrečilo tudi Puglju s svojo nedvomno izvirno grotesko potegniti slavno občinstvo. Vse se mi zdi kakor od fantastičnega izviranja mrgoleča slika v kinematografu. Mar bi se držal Rodinovega načela: „Stil, ki se pači in zvija, da bi obrnil pažnjo nase, je slab“. Edino oni stil je dober, ki čitatelj pozabi nanj, da koncentrira nad obdelovano tvarino, nad emocijo vso svojo pažnjo“. Ost te Pugljeve satire bo čutil pač le tisti, ki pozna iz najbližje okolice razmere naših pisateljskih krogov. Ali bi se ne dala ta sama ob sebi mikavna snov porabiti v taki slovstveni obliki, da bi jo razumeli lahko vsi, tudi če niso posvečeni v misterije ljubljanskega literatstva? *Popolnoma enarega vtisa tu*

* * *

Slovstveno-zgodovinskega značaja sta dva eseja, ki zaslužujeta po svoji temeljitosti vse priznanje: A. Funtkova razprava „Nekaj o Zlatorogu“ in dr. Vinko Zupana študija „Sledovi Maeterlinckove filozofije pri Ketteju“. Ko sem svoje dni čital M. Pirrata članek „Zlatorog“ v „Edinosti“, sem mislil, da je povedal o Zlatorogu vse, kar je važno omembe; a zdaj nam je podal Funtek točno razpravo o tej zanimivi slovstveni snovi, ki je našla najboljšega glasnika v nemškem epiku Baumbachu, dočim Aškeičev Zlatorog spričo dra-

matskega zamisleka ni prišel do posebne veljave; nikjer pa ni uspel Zlatorog kot opera, dasi štirikrat uglasben, ne kot melodram, ne poslednjič kot baletna pantomima našega rojaka M. Žunkoviča.

O bistvu „Žrtve“ razpravlja v aforistični maniri in blesteči duhovitosti, ki se kaže često v paradoksih in skokoma izvajanih logičnih zaključkih, dr. Ilešič; govori o pojmu žrtve, ki jo naj doprinaša poedinec kot član naroda. Naš umetnostni kritik „arbitrer elegantiae“ dr. Vojeslav Molè pa je objavil „Rodinove misli o umetnosti“. Zbranih misli bo treba čitati te nauke velikega francoskega umetnika; glasé se kakor pravila iz umetniškega katekizma. Skoro preveč jih je, tako da bo marsikomu pozornost opešala, tem prej, ker nima na izbiro in pogled umotvorov, na katere se Rodin sklicuje ali nanje opozarja. — Pratikarsko-zgodovinskega značaja pa je črtica Jož. Glonarja „O svetem Hijeronimu pasjeglavcu“. Kdo ve, koliko svetniških legend je nastalo iz napačnega umevanja slik dotičnih svetnikov in njih atributov! Saj je tudi v Kmetski pratiki za l. 1771. naslikana še cela podoba sv. Hijeronima — a ne vprašajte, kako! Pozneje stoji na tem mestu nekaka spaka živalskih in človeških potez, naposled pa levja glava. Tu bodi omenjeno, da se je naš prvi novelist, Davorin Trstenjak, že tudi dotaknil podobe sv. Hijeronima, slovanskega svetnika, v Bleiweisovem Koledarčku l. 1854 v noveli „Slikar“, kjer končava z mislijo, da je Tizian dal svoj obraz mramornati sohi sv. Jeronima, stoječi poleg groba slikarjevega v Benetkah. Tako da je Tizian Slovenu Jeronimu to povrnil, kar sta njemu „dve Slovenki Dalmatinki dobrega storili“, ker sta mu dali svoji obličji za Madono Asunto in za Magdaleno.

Naj si bo kakorkoli s Hijeronimovo glavo; največ je vredno pač to, kar je zabeležil ta sveti puščavnik, cerkveni učenik in mizogin o ženitvi. Kdor se more ravnati po teh pogansko-krščanskih nazorih, blagor mu! Lahko bo Glonarju zanje hvaležen.

* * *

Drugo pero, spretno pero poklicanega kritika naj bi ocenilo risbe Smrekarjeve! Kar hočem jaz lajik povedati, je le izraz misli, ki so se mi porajale ob pregledovanju teh umotvorčkov, ki so vredni, da bi se pri vsakem pomudil; a ponekod je treba poznati legende svetnikov, posebno tistih, ki so nam bili doslej več ali manj neznani, drugod pa glej skozi povečevalno steklo, da razbereš vse podrobnosti in finosti, ki jih je slikar na subtilen način izrazil v risbi in ki dajejo celotnemu vtisku šele bistveno oznako.

Predvsem so omeniti prizori iz ljudskega življenja, ki tvorijo kakor diptihi čelo vsakega meseca. Kako nazorni kulturni dokumenti bodo te risbe čez nekaj let, ko bo še tisto malo pristnih domačih šeg in ljudskih običajev izginilo, kar jih je še ostalo pod navalom vse izravnujoče prosvete! Tu vidiš novoletno zdravico, ki si jo na pivajo rojaki vseh naših pokrajin, vsak v svoji stari noši; na desni od nje pa sv. tri kralje kolednike. In tako gre dalje: pust; slamnati mož za preostalo devico; tu vidiš, kako sredi postnega časa „babo žagajo“, kako se opletajo dečki z butarami na cvetno nedeljo; tam spremlja pojoča mladina „zelenega Jurija“, tu seka piruhe; čil Zilan na dirjajočem konjiču izbija barigli dno, naokrog pa čvrste Zilanke, pripravljene na raj pod lipo. Kako resničen je prizor s sejmišča na birmanski dan! Pa kaj bi vse našteval? Boljših motivov si umetnik skoro da ni mogel izbrati, da oriše značaj dotičnih mesecev. To nič ne moti, če se je pri rekrutih malo zmotil in jih namestil že v september, odhajajoče z doma, s kovčegi na ramah, z vojaškimi kapami na glavah, spremljane od objokanih družic.

Vmes pa so kot mesečni pečati uvrščena nebesna znamenja, a ne v običajni obliki. Smrekar zna celò tem tipičnim znakom vdihniti nekaj samosvojega. Koliko norčave prešernosti je v vodnarju, v ovnu, v levu, v avgustovi devičici!

Vinjete k Župančičevim napisom pa organično izpopolnjujejo misel. Kakor si stavi pesnik v verzih večinoma dve misli nasproti, tako se pojavlja motiv kontrasta tudi v obojnih risbah vsakega meseca: tu za gorko pečjo sedi starec z vnukom, tam v snežnem metežu zmrzujeta dva vagabunda brezdomca; tu sv. Jurij, glasnik mladine, tam družba filistrov „pozimskih glav“.

Najzanimivejši del Pratique pa tvorijo svetniki. Dvanajstkrat petnajst risb je vseh skupaj; med njimi so prazniške slike odtisnjene v rjavem rdečilu, menda v sepia-barvi. Vsak bo te sličice drugače sodil. Godilo se jim bo kakor Prešernovim pesmim: eni porekó, da so preveč posvetnjaške ali celo nespoštljive, drugi da so prenaivne. Eno je gotovo: da se je Smrekar odpovedal vsakršni šabloni in da je vdihnil vanje vso svojo individualno izraznost, ki se bo zdela preprostim ljudem naivnost, razboritim pa mestoma hudo-mušnost, mestoma iskrenost umetniškega pojmovanja.

Poglej si nekaj prazniških podob! Ali si že videl obrezovanje Jezusovo na Novega leta dan tako predočeno? — Sv. Jožefa si predstavljaš z božjimi detetóm v naročju in z lilijo v roki; tu ga pa vidiš preprostega tesarja iz Nazareta, s sekiro prek rame; mali Jezušček

ga spremlja peš in nese domov naročaj trsk, da si bržčas podkurijo ž njimi. — Kaj vidiš v Marijinem oznanjenju? Morda več kakor samo biblijsko poročilo o belem golobčku. — Binkošti — prihod sv. Duha v obliki gorečih jezikov; Sv. Trojica — ideja trojnosti, zapopadena in izražena v enoti. — Mali šmaren ali Marijino rojstvo! Žegnanska nedelja: roka božja blagoslavlja našo zemljo, ki ima kar na vsakem hribčku svetišče božje. Še Gaspari ne naslika nikoli toliko cerkvic hkrati: trinajst gričev, trinajst cerkvic. — Kaj pravi nebeški ključar na Vseh svetnikov dan? „Tu so zlata nebeška vrata. Kdor hoče videti vse milijone in legijone, naj vstopi, če je vreden!“ — Misterij Marijinega spočetja (8. dec.) pa zakrivajo kaj praktični priveski svetnika Petra Sienskega, patrona vseh glavnikarjev, ki pade na isti dan. — In Božič je ginljiva idila revščine in zadovoljstva. Kako vdano vam grejeta voliček in osliček božje dete, ležeče v jaslicah!

Za umevanje svetniških podob je pa treba poznati življenje svetnikov in legende o njih, tem bolj, ker je narisal obraznik Smrekar dokaj nam lajikom neznanih prizorov in se spomnil svetnikov in svetnic, ki niso v našem narodu domači. Efrem, Longin, Cita, Beno, Irenej — dasi je iz tega imena nastal naš Jernej — Kamilo, Januar, Florentin, Vinok, Bibijana i. t. d. so nam tujci že po imenu, kaj še da bi poznali njih življenje. Seveda se da iz izrazitosti risbe veliko uganiti, na pr. da so za sv. Cito, zatopljeno v molitev, opravljale dekelsko delo metla, ščet in keblica same od sebe (gl. 27. april). A kdo bo uganil, da je pri sv. Valburgi (gl. 25. febr.) narisano ogrodje svetnice, od katerega se cedi čudodelno olje v srebrno skledo? Ali da so namesto sv. Dominika (4. avg.) izražene sanje njegove matere: pes, ki z gorečo baklo zažiga svet — „domini canes“? Kdo se ne bi pri sv. Hilarionu (21. sept.) spomnil Prešernovega orglarčka?

Laglje se razumejo mučniški prizori, posebno ker so nekateri kar grozno nazorno predočeni, gl. sv. Arkadija (12. jan.), 40 mučnikov (10. marca), Erazma (2. jun.), Afro (9. avg.), Jerneja (24. avg.), Simona in Judo (28. okt.) in Štefana, pod kamenjem zasutega! Nasprotno pa je ublažil nekatere tradicionalne mučenike: sv. Boštjan ni več naboden s pšicami; sv. Agati ni brati z obraza muk, ki jih izpričujeta nje atributa na krožniku. Idilično je naslikan sv. Janez Krstnik, živeč se ob kobilicah; Egidij, ki ga doji košuta; pohlevni medved sv. Gala; gos sv. Martina; sv. Cecilija pri orglah; sv. Janez Evangelist v naročju svojega Učenika.

Do volj tega! Smrekar je dal v pričujočih risbah razmaha svojim umetniškimi zmožnostim, a vendar je skušal ohraniti značaj opreme

naših popularnih pratik. Rešil je problem; ali srečno ali nesrečno, o tem naj sodijo naši obrazujoči umetniki in njim pripadajoči kritiki. Vsem seveda ne bo mogoče nikoli ustreči, najmanj še v naši tesnobni malehnosti. *Da malenkosti, malenkosti - a tudi ta igrica*

Vrsta Literarnih pratik se je pričela. Malo prepozno je izšla prva, da bi se bila že za novo leto splošno razglasila in udomačila. Le kmalu v svet z drugo za prihodnje leto! Uredništvu pa si usojamo priporočiti, da se ravna zvesto po načelu, ki ga Pugljev Fekonja sicer ironično poudarja: Sleherni urednik mora biti prizkušen estet! — Kot tak ne bo pazil samo na literarno vrednost prispevkov, ampak bo tudi skrbel, da jim ne bo v jezikovnem oziru ničesar očitati. Paziti bo treba, da se kljub različnosti sloga posameznih pisateljev doseže enotnost v jezikovnih oblikah. To pa ni stvar pisateljev, temveč uredništva. Literarna pratika naj nam bo tudi v tem oziru vzorno ogledalo našega leposlovnega jezika. Vemo, da so bile ob koncu lanskega leta razne tiskarske neprilike, ki so ovirale tudi urednika pri njegovem poslu. Zato tem rajši priznamo uredniku našega almanaha trud in vestnost, s katero je raznolično gradivo zbiral, izbiral in čelil. Da bi se mu v prihodnje le še bolj posrečilo! „Literarna pratika“ naj bi postala naš „Musenalmanach“! Če bo nudila najboljše, kar nam prinese vsakoletna leposlovna žetev, je bo vsak težko pričakoval, si jo bo rad nabavil in jo pozneje varno hranil v svoji knjižnici. *ne umirati*

Še marsikatera misel bi se dala in smela povedati, a bodi jim konec! Pero iz roke! Vi pa, bralci blage volje, pratiko v roke!

Književna poročila

Dr. A. Bazala, A. Aškerc Izabrane pjesme. U Zagrebu 1913. Izdanje Matice Hrvatske. 8° XXXV + 204 str.

Pred poldrugim letom je umrl Aškerc in že imamo dve izdaji njegovih izbranih poezij: eno, domačo — dr. Prijateljovo Aškerčevo Čitanko — in sedaj drugo, izdajo Matice Hrvatske, ki jo je oskrbel dr. A. Bazala, profesor filozofije na zagrebškem vseučilišču. Prijatelj je odbral 50 najlepših Aškerčevih pesmi, večidel iz prve dobe Aškerčevega pesnikovanja, Bazala pa je izbral 93 pesmi. Da je oba prireditelja vodilo pri izbiranju estetsko načelo, nuditi najboljše, priča tudi to, da se nahaja 35 pesmi, predvsem balad in roman, hkrati v obeh zbirkah. Tako imajo sedaj tudi Hrvatje izbor Aškerčevih poezij in po teh bodo lahko spoznavali glavo in srce našega pesnika.

Za uvod k tej zbirki je spisal dr. Bazala dokaj obširno študijo o Aškercu kot mislecu. Kdor bi iskal v tem na globokem poznavanju filozofskih načel temelječem eseju popolne in jasne slike pesnikovega življenja in svetovnega naziranja, bi se ne zadovoljil. Zakaj Bazalov namen je bil, kakor že v prvih stvkih svojih izvajanj omenja, le ta, da poudari najmarkantnejše črte miselnega sveta, kakor se razkriva v Aškerčevih poezijah. In s tega vidika je treba ocenjevati to vsekrog zanimivo študijo. Bazala projicira pesnikove nazore o umetnosti, poeziji, narodnem in socialnem življenju, o religiji na filozofsko ozadje, ki ga tvorijo predstavitelji raznih časov in idej. Tako vam primerja Aškerčeve misli z idejami Platona, Leibniza, Kanta, Schopenhauerja, Nietzscheja, Rousseaua, Voltairea, Carlylea, Masaryka, Goetheja, Zole i. t. d. Za vsakršne nazore, ki se dajo posneti iz pestre množice Aškerčevih poezij, najde učeni esejist stikov in sličnosti v modroslovni literaturi. A iz tega se ne sme sklepati, kakor da bi bil Aškerc globlje premostril razne filozofske sisteme, dasi se je, kakor prča njegova knjižnica, rad bavil s takimi vprašanji, ali pa da je bil bogve kako komplicirana umetniška osebnost, ki se da le na podlagi raznih filozofskih nauk umevati. Kaj še! Aškerc je preprosta, lahko umevna individualnost. Mislimo si ga teologa, ki ga ni zval notranji klic v ta stan, pozneje duhovnika-kaplana, ki ni nikdar iskreno prepričan o verskih dogmah, katere naj bi učil. Preodkrita narava mu je bila dana, da bi služil idejam, za katere se ni mogel navdušiti. Slekel je duhovsko suknjo, skepsa mu je ostala. Sveža poezija prejšnjih let je bledela, moč ideje je vedno bolj prevladovala, tendenca je postajala vedno glasnejša, zato pa je pesniška lepota pešala. Kot urednik pesniškega dela Ljublj. Zvona in pozneje kot urednik tega lista (1899—1902) je imel dovolj prilike, da je izražal svoje nazore o poeziji, in tu lahko zasledujemo, kako je vsekdar poudarjal važnost ideje. In tako se je zgodilo, da je v zadnjem desetletju pesnik postal borec, glasnik svobodne misli, in je prišel v navzkrižje s krščanskimi načeli, katerih se v prvi dobi še ni izrečno dotikal. Ni poznal kompromisov, ne mlčnosti in prijenljivosti; odtujil si je mladi pesniški naraščaj, ki je prej videl v njem svojega učenika. V osamljenosti zadnjih let tiči, bi rekel, tragika njegovega pesniškega zvanja. Svoje nazore o pesništvu je Aškerc razkrival tudi v izdaji Prešernovi in izdaji Kettejevih poezij. Kako, da je Bazala, ki je tako vestno porabil tozadevno slovstvo, prezrl baš Kettejeve Poezije! Tam izraža Aškerc glasno svoj konfiteor o pojmovanju pesniškega poklica: „Zlasti potrebujemo mi mladi Slovani in posebej še mi šibki in potlačeni Slovenci v današnjih dneh ljudi, ki bi metali iz svoje glave električne iskre med množico, da bi se učila misliti ter da bi se navduševala za najvišje cilje prosvete, napredka in svobode. Pesnik bodi tudi kovač, ki kuj za svoj narod duševne handžarje, s katerimi pojde v boj s svojimi nasprotniki in tekmovalci.“ Na istem mestu Aškerc tudi zavrača očitek o tendencioznosti svojih poezij, češ, pesnik najde lepoto v kontrastih življenja, ki ga gleda skozi prizmo svoje individualnosti; zato je popolnoma naravno, da morajo biti njegovi proizvodi več ali manj jasna prča njegovega mišljenja, njegovih simpatij in antipatij. „Ni ga pravega, krepko razvitega pesnika, čigar spisi ne bi kazali kakršnekoli tendence, kajti prvo je pri pisatelju njegova individualnost, iz katere izvira njegova umetnost. Zato si tudi vsak pesnik izbira samo take snovi, v katerih more pokazati svojo dušo. To pa je že — tendenca. Kakršnen je značaj pesnikov, takšna je njegova tendenca. Plemenit značaj bo stremil vsikdar za lučjo, napredkom in svobodo.“ Kakor rečeno, tisto zanimivo digresijo o pesniku in pesništvu v predgovoru k Kettejevim poezijam bi bil moral avtor, ki piše o Aškercu-mislecu, porabiti, zakaj

v njej tiči pesnikov odgovor na očitke njegove „bojevit“ tendenčnosti in obenem izjava, kako je on pojmoval pesniški poklic.

Ni prilike na tem prostoru posamez pritrjevati Bazalovim izvajanjem o Aškerčevem miselnem svetu. To pa lahko rečemo, da je Aškerca kot misleca preveč idealiziral, da nam Bazalova slika ne kaže Aškerca tistega odločnega, neizprosne borce za njegove ideale; njegov radikalizem je akademično ublažen, njegova impulzivnost s hladom znanstvenosti umirjena. Gotovo pa bo ta prva strogo znanstvena študija o miselnem svetu našega pesnika ohranila spricho resne zanositosti svojo vrednost, tako da bo moral vsak, kdor se bo uglašal v Aškerčevo poezije, seči tudi po Bazalovi razpravi.

O izbiri pesmi bi se dalo seveda pričakati; ta bo pogrešil „Rapsodije bolgarskega goslarja“ ali „Staro pravdo“ v celoti; drugim zopet bo katera sprejetih pesmi odveč. Vsekakor moti, da so pod skupnim imenom „Stara pravda“ objavljene le tri in sicer zadnje tri pesmi tega cikla. Glasiti bi se moralo: „Iz Stare pravde“. Knjiga je kaj lična, kakor sploh izdaje Matice Hrvatske, samo žal, da je ostalo dokaj tiskovnih hib (vojak, nam, rojak XXIII., remica, nam. resnica XXVIII ali v kazalu Pevčev brod, nam. grob). V epski pesnitvi „Atila v Emoni“ Aškerc ne peva prošlosti svojega naroda; takrat Slovencev še ni bilo v Emoni.

J. Wester.

Ferd. Seidl, Geološki izprehodi po Goriškem. Priloge: 2 zemljevidna načrta, 8 geoloških prerezov, 4 fotografske podobe. Izdala „Socialna matica“. Gorica 1913. 80. 40 str. Broš. 1 K.

Po svojih „Kamniških alpah“ slovenskemu čitajočemu občinstvu dobro znani pisatelj nam je v pričujoči brošuri opisal in razložil geološke zanimivosti Goriške zemlje. Teritorij, ki si ga je g. pisatelj izbral, je v arhitektonskem oziru izredno prozoren, in avtor je v njem jako spretno zasledil objekt, na katerem praktično demonstrira temeljne nauke geološke vede. Toda tudi tam, kjer postaja snov nekoliko bolj krhka, jo razume pisatelj oblikovati; in oblikuje jo na način, ki si ga more izbrati samo oni, ki pozna geološke odnošaje Goriške tako natančno in temeljito kakor prof. Seidl. Prav srečna ideja je bila, pričeti z geološko sedanostjo in tako na dejstvih, ki jih čitatelj že pozna in razume, graditi geološko preteklost. V stvarnem oziru bi posebno poudarjal, da pisatelj neprestano naglašja tesne in interesantne odnošaje med današnjo morfologijo Goriške zemlje in njeno preteklostjo. In pisatelj bo pač največjo hvaležnost žel od onih čitateljev svoje razprave, ki si bodo na lastne oči ogledali interesantne pokrajine, in ki pri tem pogledu pokrajin ne bodo samo estetsko občudovali, temveč tudi historičsko razumeli. Knjiga je opremljena s primernimi ilustracijami, predvsem z mnogimi nazornimi profili, ki so večinoma originali g. pisatelja. Knjižica je tudi širšemu občinstvu jako priporočljiva!

Dr. P. Grošelj.

Najbolje slovenske novele. Preveli Zofka Kveder i Milan Vrbanić. (Moderna knjižnica. Svezak I.) Zagreb 1913. 80. 151 str. Cena broš. 1 K.

Kakor z veseljem pozdravljamo lepo idejo, da so izšle v prvem zvezku v prevodu slovenske novele, tako moramo le obžalovati, da prevod ni postal boljši, ne glede na to, da se nam zdi izbira precej ponesrečena. Na vsak način ne bi prevedel v hrvaščino Levstikovega Martina Krpana, ker v prevodu izgubi ves oni eminentno slovenski kolorit. Tudi ne morem razumeti, zakaj nista prevajalca vzela popolne izdaje Martina Krpana iz zbranih spisov. Pri čitanju teh novelic se nisem mogel otresti misli, da so prevodi iz slovenščine v hrvaščino in obratno

nepotrební. Če pa se že prevaja, tedaj naj bodo prevodi boljši od vseh dosedanjih. Uvod „O slovenski novelistici“ je pisan simpatično, a precej površno; nekatere trditve so pretirane, ponekod precej naivne. V to razpravo gotovo ne spada ona digresija o delovanju naše duhovščine na literarnem polju (6). Dostikrat sploh nisem vedel, ali je mislila pisati pisateljica pregled slovenske literature, ali pa pregled razvoja slov. novelistike, ki ga gospa pisateljica ni znala obdelati pragmatično.

Dr. R. Molè.

Dr. Gustave Le Bon, Psihologični zakoni razvoja narodov. Iz francoščine preložil in uvod napisal A. Ogris. Izdala in založila „Omladina“. Natisnila Zvezna tiskarna. V Celju 1913. V. 80. VII+140 str. Broš. 2 K 50 v. (Znanstvena knjižnica „Omladine“, IV. knjiga.)

Pred par meseci se je pojavila ta lepa knjiga na slovenskem književnem trgu. Ako govorimo o nji šele sedaj, ni prepozno, kajti ta knjiga ima stalno vrednost in se bo o nji še govorilo. Sicer se je o nji pri nas že pisalo, predno je izšel slovenski prevod. Enkrat je namreč v „Času“ pisal g. Terseglav o razvoju narodov in se je pokazalo, da je zelo mnogo črpal iz Le Bona, ne da bi ga citiral. Kritiki, ki so to zapazili, so ga resno prijeli. — Naša praška generacija se je že pred leti s to knjigo precej pečala, saj je bil češki prevod skoraj vsem znan, in takrat je bila takozvana „narodnostna filozofija“ glavni problem mlade generacije. V tem oziru pa nudi Le Bon najlepše odgovore na mnoga težka vprašanja. Slovenski prevod pa smo dobili šele sedaj, ko se je ona generacija že po večini vrnila v domovino. Prevod je oskrbel marljiv A. Ogris, ki ga občinstvo pozna po njegovih izbornih esejih. Kakor vse publikacije, ki so izšle v znanstveni knjižnici „Omladine“, se tudi ta odlikuje po lepi zunanosti. O Le Bonu je napisal prevajatelj lep predgovor, ki kaže, kako je Le Bon prišel do končnih zaključkov pri preiskovanju psihologičnih zakonov o razvoju narodov. Knjiga je prevedena ne le v vse evropske jezike, ampak tudi v arabščino, turščino, hindustanščino in japonščino. Živimo v dobi, ki utegne dobiti skupen naslov „boji narodov — boj plemen“. Na lastnem telesu čutimo škodljivost renegatstva in iščemo skupne plemenske duše jugoslovenskega plemena. Le Bon nam bo v tem oziru vedel marsikaj povedati, kaj je narod, kaj je domovina, kaj je pleme, kaj je duša naroda itd. Knjiga je pregledno sestavljena. Vsak stavek je takorekoč citat, ki ti vzbuja sto in sto novih misli. Prava knjiga za naš čas! Prevodu ni kaj očitati. Včasih so rekli, da bo ustvaril Ogris novo slovenščino, ker je rabil preveč tujih izrazov, tako da ga je često celo akademično izobražen človek težko razumel. V tem oziru se je nekoliko poboljšal in rabi tujke le tam, kjer ni dobrih domačih izrazov. Zato se prevod čedno čita. Sicer pa ravno te vrste dela potrebujejo precej izurjenega jezika, ker se v knjigi podajajo uspehi visoke učenosti. Ta knjiga pa bo tudi lajku dobro razumljiva in je le želeti, da bi naša mlada inteligenca posegla po nji in iz nje črpala navodila za svoje nazore o razvoju narodov in plemen.

Dr. I. Lah.

Andro Kovačević, Posljednji Nenadić. Roman. U Zagrebu 1913. Izdanje Matice Hrvatske. Inicijali i naslov T. Krizmana. 80. 164 str.

Naslov in junakovo ime napotita čitatelja, da si obeta v romanu klavno zgodbo kakšnega življenjskega mojstra-skaze in plane nemudoma k zadnji strani. In res, čisto na koncu stoji epitaf: „Ovdje počiva POSLEDNJI NENADIĆ. Živio — umr'o. Htio mnogo — ne izveo ništa. Patvorina“. Ljubezniva odkritosrčnost v napisu kaže, da ga niso sestavili žalujoči ostali. Pol stoletja je Nenadić kolovratil po tej solzni dolini, hotel, hotel, hotel, se počudačil in osivel: naročil si je nagrobni

spomenik, da meditira pred njim in gleda na njem kakor skozi meglo omenjeni napis.

Takih romanov se je dobro lotiti z gotovimi predsodki in prodreti najprej v razmerje med pisateljem in njegovim junakom. Če je to razmerje preveč nežno, več takoj, da bo treba skozi celo povest zehati. Pri Kovačeviću ne boš zehal. Pisatelj predstavi svojega Nenadića s tisto rezervo in nevsiljivostjo, da vidiš jasno: tu ni nobene agitacije. Za Ciskolpovca tiči še poseben užitek v zvočni mehkobi in milini jugoslovanske toskanščine, da tupatam prav po kranjsko zakolne, ker mu usoda ni postavila zibelke onstran Kolpe. Kovačević zna vzbujati mestoma tudi take skomince. Snov romana je zajeta iz sodobnega narodnega življenja na Hrvaškem, kakor se zrcali v Nenadićevem hotenju v dobi od „jednoga tmurnog i mećavnog jutra polovicom travnja godine 1891“ (str. 3) do „jedne nedjelje u mjesecu kolovozu prošle godine“ (str. 263). Roman ima dva dela.

V prvem delu dovrši osiroteli Nenadić pravne izpite v Zagrebu in na Dunaju in se zaljubi v hiši svojega oskrbnika v razigrano institutko Zorko. Ta ga s svojo razposajenostjo žali in ljubi. Oba se zadevata tako nerodno drug ob drugega, da se iz ljubezni — ločita. Ona postane baronica Gérdenich, on se poglubi v dedove listine in očetove spomine in sklene — osrečiti narod, vsaj malo peščico naroda v svojem domačem gnezdecu Bogičevcu. Ta človekoljubna ekspedicija se korenito ponesreči in Nenadić se poprime čisto navadne uradniške karijere. — Drugi del je posvečen Nenadićevemu birokratovanju. V začetku se zdi, da se razvije iz junaka kak „Štre-e-e-be-rić“. Toda v odporu proti novemu predstojniku, nekdanjemu tovarišu Panduriću, ki se je bil tekom let razbubal v najbolj oduren tip birokrata, pride do nekaterih burnih nastopov. Da bi dal svojemu življenju smer in cilj, se Nenadić zaljubi v blago Veronkico. Tedaj se vrne baronica Zorka ob strani neljubljenega starca v domovino, stara ljubezen zaplamtí nanovo, Nenadić omahne v njen objem in se izneveri svoji nevesti. Kot „mekano tjesto“ nima moči, da bi odpotoval z baronico, obtiči v močvirju razmer, se zanima pomladi 1903 tudi za narodno, protivladno politiko, na koncu pa voli vendar vladnega kandidata Pandurića. Zapuščena Veronkica gre v samostan.

Roman učinkuje, kakor da je kak soliden, pošten penzionist, ki si je kot uradni stroj ohranil toliko „idealizma“, da se je v prostih urah ukvarjal tudi z literaturo, „prepensil“ vanj svoj življenjepis. Brbljavost in ohlapna tehnika brez mrvice temperamenta vzbujajo upravičen sum, da je knjigo spisal sam „patvorina“ Nenadić. Kdor ne išče v lepi knjigi samo stroge umetnosti, ampak predvsem ono živinče, ki se mu v naravoslovju pravi človek, tega bo povest precej zadovoljila. Velikanska siva slika na sivem dnu: visokošolska mladina politizira, pije, študira, rešuje probleme, se lovi za idejami, snuje načrte; boljša družba v Zagrebu in hrvaških gnezdih obrekuje, ljubimkuje, govori hrvaško francoščino, pleše, meče „duraka“; ljudstvo pričakuje kraljeviča Marka in cesarjeviča Rudolfa (Rusom na čelu!), se zdravi z molitvami in vražami, životari v najprimitivnejših razmerah; uradništvo — pssst! Neprestano se zadevaš ob gruču vsakdanje, omejene, povprečne človečadi: kakor jo srečuješ v življenju pri vsakem koraku. Povsod sama človečad in tako prokleta malo — ljudi!

Pastuškin.

Glasba

Dva koncerta „Glasbene matice“ dne 5. in 6. januarja. V proslavo spomina slovenskih skladateljev bratov dr. Benjamina in dr. Gustava Ipavca je priredila „Glasbena matica“ početkom preteklega meseca dva koncerta, ki naj bi pokazala razvoj slovenske glasbene umetnosti takorekoč od prvih početkov, od l. 1854. pa do smrti obeh skladateljev (1908). Skromni so bili ti početki: lahke, priproste, kratke pesmice za moški in mešani zbor, samospevi za sopran, tenor ali bariton. Takisto tudi besedilo: Koseski, Gomilšak, Dav. Trstenjak, Razlag, Orožen, semtertja narodna pesem, napitnica ali zdravička. Prešernove „Nezakonska mati“ se je lotil Benjamin šele l. 1896. Mnogo skladb je zloženih v oni dobi na nemška besedila; primernih slovenskih ni bilo. Kajpada pridejo pozneje na vrsto naši domači pesniki: Stritar, S. Jenko, Gregorčič, Funtek, O. Župančič. Poleg priproste pesmice se pojavi slavnostna kantata („Na Prešernovem domu“, 1872), „Serenada“ (za glasbo na lok), večje klavirske skladbe (v „Novih akordih“) in lirična opera („Teharski plemiči“). To velja zlasti za Benjamina Ipavca, ki se je povzpел do višjih muzikalčnih oblik, dočim je gojil njegov brat Gustav bolj narodno domačo pesem, ki je pa zato tembolj prodrla med narod in v njem oživela. Ni treba naštevati njegovih pesmi kakor: „V mraku“, „Planinska roža“, „Tam za goro“, „Lipa“, „Slovenec sem“, „Pozdravljam te“, „Lahko noč“ in mnogo drugih, ki so postale last naroda in se prepevajo danes prav tako kakor so se pred 40 in 50 leti — za naših taborov navdušujoč naš narod in dvigajoč njegovo narodno zavest.

„Glasbena Matica“ je smatrala za svojo častno dolžnost, pokazati občinstvu razvoj slovenske pesmi od primitivnih do modernih oblik. Zato so bile na vzporedju pridejane posameznim proizvajanjem pesmim letnice dovršitve, kolikor je bilo to vzpričo nepopolnosti in pomanjkljivosti našega glasbenega arhiva mogoče.

Proizvajanje moških in mešanih zborov, ki jih je fino naštudiral g. koncertni vodja Hubad, je bilo na višku in je ugajalo vsakemu, ki je vedel, da je to zgodovinski koncert in ne koncert naše moderne glasbe. „Glasbena matica“ si je štela v častno dolžnost, proslaviti ime skladateljev Ipavcev, katerih prva zasluga je, da sta svojim naslednikom ugladila pot od narodne do umetne pesmi. Kot solisti so nastopili gospa Polakova in g. Križaj iz Zagreba, g. Rijavec z Dunaja in član pevskega zbora „Gl. matice“ g. Kovač. Pri prvem koncertu je Gustavov sin g. dr. Josip Ipavic dirigiral predigro k II. dejanju svoje spevoigre „Princezinja Vrtoglavka“, pri drugem pa so marljivi gojenci „Glasbene matice“ prav čedno prednašali na godala Benjaminovo „Serenado“.

Obisk je bil pri prvem koncertu srednji, pri drugem slab. Celo mladina je izostala; skladateljevi rojaki iz zelene Štajerske pa so prišli le v pičem številu. Res je, da se da navesti mnogo vzrokov za ta ne baš razveseljiv pojav. Vendar mislim, da bi bila dolžnost našega občinstva počastiti s svojo navzočnostjo pri koncertih spomin zaslužnih bratov — klasikov v naši glasbeni literaturi — v obilnejšem številu, hkrati pa pokazati, da zna ceniti kulturno delo „Glasbene matice“.

Anton Jeršinovič.

Mestna hranilnica ljubljanska

:: Ljubljana, Prešernova ulica št. 3. ::

Največja slovenska hranilnica!

Denarnega prometa koncem leta 1913	K	700,000.000.—
Vlog	„	43,500.000.—
Rezervnega zaklada	„	1,330.000.—

:: Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po ::

4¹/₂ %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo **c. kr. deželne vlade**. Za varčevanje ima vpeljane lične

domače hranilnike.

Narodna knjigarna v Ljubljani

priporoča sledeče knjige:

Atila v Emoni. Romanca. Napisal Ant. Aškerc. Cena broš. 1 K 40 v, vez. 2 K 40 v, s pošto 10 v več.

Brodkovski odvetnik. Roman. Češki spisal V. Beneš-Šumavsky. Cena broš. 1 K 50 vin., vez. 2 K 50 vin., s pošto 20 vin. več.

Čez trnje do sreče. Roman. Spisal F. Senčar. Cena broš. 1 K 20 vin., vez. 2 K 20 vin., s pošto 20 vin. več.

Greh in smeh. Zabeljene in osoljene kratkočasnice. Zbral Tinček Hudaklin. Cena 1 K, s pošto 10 v več.

Gospod Žabar. Humoristično-satirične in resne sličice iz sedanosti. Spisal Luigi Calco. Cena broš. 80 v, s pošto 10 v več.

Narodni kataster Koroške. Spisal Ante Beg. Cena 60 v, s pošto 70 v.

Gospod Bucek. Humoristično-satirične in resne sličice iz sedanosti. Spisal Luigi Calco. Cena broš. 70 v, s pošto 10 v več.

Kralj Matjaž. Zgodovinski roman. Spisal Fran Remec. Cena broš. 2 K, vez. 3 K, s pošto 20 v več.

Lepi striček. (Bel-ami.) Roman. Francoski spisal Guy de Maupassant, prevel Oton Župančič. Cena broš. 3 K 50 v, vez. 4 K 70 v, s pošto 20 v več.

Ljubezen in junaštva strahopetnega praporščaka. Zgodovinska povest. Cena broš. 80 v, vez. 1 K 60 v, s pošto 10 v več.

Rienzi zadnji tribunov. Zgodovinski roman v dveh delih. Spisal Edward Lytton-Bulwer. Cena 4 K, vez. 5 K 20, s pošto 20 v več.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

:: obrestuje hranilne vloge po čistih ::

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega
plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna
kmečka posestva, radi tega je tudi ves
denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in velepos. v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in pos. v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kárnosek in pos. v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.—.

Upravno premoženje koncem leta 1912 K 19.000.000.

:::: Ustanovljeno leta 1881. ::::